

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Fakulta tělesné kultury

KRIMINALITA MLÁDEŽE

Bakalářská práce

Autor: Milan Švec, Ochrana obyvatelstva

Vedoucí závěrečné práce: Doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

Olomouc 2016

Jméno a příjmení autora: Milan Švec

Název bakalářské práce: Kriminalita mládeže

Pracoviště: Katedra aplikovaných pohybových aktivit

Vedoucí práce: Doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

Rok obhajoby diplomové práce: 2016

Abstrakt: Obsahem této práce je problematika týkající se kriminality mládeže, která je ve své složité podstatě obtížně řešitelná. Teoretická část zahrnuje vysvětlení základních pojmů, které se používají v kriminalistice, seznam trestné činnosti páchané nejčastěji, výčet příčin, jež mohou vést děti a mladistvé k páchání nežádoucích skutků a legislativní oporu související s kriminalitou mládeže. Praktická část bakalářské práce byla zpracovaná ve formě zveřejnění statistických údajů vybrané trestné činnosti páchané mládeží v České republice v Olomouckém kraji v roce 2015 (od 1. 1. 2015 do 31. 12. 2016 včetně), získané u Policie České republiky, z databáze Krajského ředitelství policie Olomouckého kraje. Získané hodnoty jednotlivého zaměření a následná sumarizace byla následně konfrontována s teoretickými poznatky uvedenými v teoretické části této práce. Práce je doplněná rozborem dvou případů řešených v praxi.

Klíčová slova: Kriminalita dětí. Kriminalita mládeže. Mediace. Nežádoucí jednání. Ochranné opatření. Probace. Rodina. Trestný čin. Trestní opatření. Výchovné opatření.

Souhlasím se zapůjčením diplomové práce pro knihovní účely.

Author's first name and surname: Milan Švec

Title of the thesis: Juvenile delinquency

Department: Department of Adapted Physical Activities

Supervisor: Doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

The year of presentation: 2016

Subject of this thesis is problematics of juvenile delinquency, which is in it's complicated nature solvable with difficulty. The theoretical part contains the explanation of the fundamental terms used in criminology, a list of the most frequent criminal offences, a list of possible causes which lead children and young people to disruptive behaviour, and

a legislative part connected with juvenile delinquency. The practical part of the bachelors thesis was compiled in the form of publishing statistical data of selected crime committed by young people in the Czech Republic in the territorial Olomouc region in the year 2015 (from 1. 1. 2015 to 31. 12. 2016 including), obtained by the Police of the Czech Republic, from the database of the Regional Directorate of the police of the Olomouc region. Obtained figures of individual focus and their subsequent summarization were confronted with the theoretical findings presented in the theoretical part of this thesis. The thesis is supplemented with an analysis of two cases solved in practice.

Keywords: Child delinquency. Juvenile delinquency. Mediacce. Disruptive behaviour. Educational measures. Probace. Family. Penal measures. Criminal offence. Protective measures.

I agree with lending the thesis within the library services.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně pod vedením Doc. Ing. Jaromíra Nováka, CSc., uvedl všechny literární a odborné zdroje a dodržoval zásady vědecké etiky.

V Olomouci, dne 20.06.2016

.....

Milan Švec

Děkuji za pomoc a cenné rady při psaní bakalářské práce mému vedoucímu
práce Doc. Ing. Jaromíru Novákovi, CSc.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 KRIMINALITA MLÁDEŽE, PROTIPRÁVNÍ ČINY – ROZDĚLENÍ	10
1.1 ČIN JINAK TRESTNÝ	11
1.2 PROVINĚNÍ	11
1.3 TRESTNÝ ČIN	12
1.4 VĚK	12
1.5 NEPŘÍČETNOST.....	12
1.6 VÝČET NEJČASTĚJI PÁCHANÉ TRESTNÉ ČINNOSTI	12
1.7. PŘESTUPKOVÉ JEDNÁNÍ	13
1.8 TRESTNÁ ČINNOST DĚTÍ A MLÁDEŽE	13
1.9 TRESTNÁ ČINNOST PÁCHANÁ NA DĚTECH	14
2 OKOLNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ZÍSKÁNÍ MRAVNÍCH A MORÁLNÍCH HODNOT – RODINNÁ VÝCHOVA	16
2.1 DEFINICE RODINY	17
2.2 RODINA A JEJÍ FUNKCE, TYPY RODIN Z HLEDISKA FUNKČNOSTI	18
2.3 RODINA A VÝVOJ VZTAHŮ V RODINĚ	18
2.4 NEPOCHOPENÍ CÍLE VÝCHOVY, RODIČE JAKO PŘÍČINA NEŽÁDOUCÍHO VÝVOJE	20
2.4.1 NEVHODNÁ VÝCHOVA OZNAČENÁ ZÁPORNÝM ZNAMÉNEM	20
2.4.2 NEVHODNÁ VÝCHOVA OZNAČENÁ KLADNÝM ZNAMÉNEM	20
2.5 VLIV ŠKOLY	21
2.6 VLIV OKOLNÍHO PROSTŘEDÍ	22
2.7 VLIV KOLEKTIVU – KAMARÁDŮ	23
2.8 POZITIVNÍ ČINNOSTI	23
2.9 NEGATIVNÍ ČINNOSTI	23
3 LEGISLATIVA SOUVISEJÍCÍ S TRESTNOU ČINNOSTÍ MLÁDEŽE	25
3.1 ÚČEL ZÁKONA	25
3.2 OPATŘENÍ UKLÁDANÁ DĚTEM MLADŠÍM PATNÁCTI LET	26
3.3 DRUHY OPATŘENÍ UKLÁDANÁ MLADISTVÝM	26

3.3.1 UKLÁDÁNÍ A DRUHY VÝCHOVNÝCH OPATŘENÍ	27
3.3.2 DRUHY OCHRANNÝCH OPATŘENÍ	29
3.3.3 DRUHY TRESTNÍCH OPATŘENÍ	29
3.4 ÚČEL UKLÁDANÝCH OPATŘENÍ U MLADISTVÝCH	30
3.5 POSLOUPNOST UKLÁDANÝCH OPATŘENÍ DLE ZÁVAŽNOSTI SPÁCHANÉHO JEDNÁNÍ	31
3.5.1 ŘEŠENÍ VĚCÍ ODKLONEM OD TRESTNÍHO STÍHÁNÍ	31
3.5.2 ŘEŠENÍ VĚCÍ ULOŽENÍM VÝCHOVNÝCH A OCHRANNÝCH OPATŘENÍ	31
3.5.3 UKLÁDÁNÍ ALTERNATIVNÍCH TRESTNÍCH OPATŘENÍ	31
3.5.4 TRESTNÍ OPATŘENÍ NEPODMÍNĚNÉHO ODNĚTÍ SVOBODY	32
4 ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ TRESTNÍCH VĚCÍ MLADISTVÝCH	33
4.1 MEDIACE	33
4.2 PROBACE	34
PRAKTICKÁ ČÁST	36
5 VYMEZENÍ METODY KE ZKOUMÁNÍ PROBLEMATIKY	36
5.1 CÍL ZVOLENÉ METODY	36
5.2 STATISTIKA VYBRANÉ KRIMINALITY DĚTÍ	37
5.3 STATISTIKA VYBRANÉ KRIMINALITY MLADISTVÝCH	38
5.4 SUMARIZACE STATISTIKY VYBRANÉ KRIMINALITY DĚTÍ A MLADISTVÝCH	39
5.5 KONFRONTACE ZJIŠTĚNÝCH HODNOT S TEORETICKÝMI POZNATKY	40
5.6 PŘÍPADY NEŽÁDOUCÍHO JEDNÁNÍ Z PRAXE	45
5.6.1 TRESTNÁ ČINNOST PROTI SVOBODĚ A LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI SPÁCHANÁ OSOBOU MLADŠÍ 15TI LET (NEZLETILÝM – DÍTĚTEM)	45
5.6.2 MAJETKOVÁ TRESTNÁ ČINNOST SPÁCHANÁ NEZLETILÝM – MLADISTVÝM	49
ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍ PRAMENY	58
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	60

ÚVOD

V bakalářské práci jsem se rozhodl zaměřit se na trestnou činnost mládeže. Tato práce bude zaměřena na postup orgánů činných v trestním řízení a zvláště pak na postup Policie České republiky při řešení trestních věcí, ve kterých je podezřelý nezletilý či mladistvý. Dále bude zaměřena i na příčiny tohoto nežádoucího jednání a na následky tohoto jednání pro podezřelého.

Jsem zaměstnán u Policie České republiky na Územním odboru Prostějov, kde zastávám funkci vrchního inspektora v postavení vyšetřovatele na oddělení obecné kriminality, služby kriminální policie a vyšetřování. Mojí pracovní náplní je činnost na úseku trestního řízení, tedy vyhledávání, šetření, dokumentování a zpracování trestných činů a vedení vyšetřování v trestním řízení. Ve svém zaměstnání jsem se již v mnoha případech při řešení trestního řízení s trestnou činností mládeže setkal. Mám četné osobní zkušenosti s výsledky osob poškozených, ale také s výsledky osob podezřelých, kterými mohou být jak dospělí, tak i mladiství, či dokonce nezletilí. Tyto zkušenosti jsem si z části přenesl z obvodního oddělení, kde jsem rovněž prováděl úkony v trestním řízení při dokumentování trestné činnosti. Své osobní zkušenosti, získané ve svém zaměstnání, se budu snažit zúročit ve své závěrečné bakalářské práci.

Trestná činnost mládeže je ve své podstatě již dlouhodobě problematicky řešitelná věc, neboť při samotném řešení je třeba brát v úvahu nízký věk pachatelů, jejich psychickou a fyzickou nevyzrálou tak, aby následný dopad trestního či jiného řízení na osobnost mladistvého či nezletilého pachatele nebyl pro společnost ve svém důsledku horší, než jednání mladistvého či nezletilého, které vedlo k zahájení trestního či jiného řízení. Zákonodárce v legislativní úpravě, zejména vzhledem k nízkému věku pachatelů trestné činnosti, psychické a fyzické vyzrálosti respektive nevyzrálosti, citlivě posuzuje jednotlivé kroky trestního řízení, které se proti pachatelům trestné činnosti - mladistvým a nezletilým vedou. Rovněž tak je zákonem zaručena i ochrana osobních údajů těchto pachatelů. Nejdiskutovanější problematikou posledních let v této problematice v České republice je snížení trestní odpovědnosti pachatelů ze současných 15 roků na 14 roků fyzického věku pachatele dosaženého v době spáchání činu. Pod pojmem trestná činnost mládeže je možné si představit nejrůznější jednání, a to jak mezi mladistvými a nezletilými navzájem, tak i jednání mladistvých a nezletilých, kde poškozenými jsou

osoby fyzicky dospělé či dokonce osoby vysokého věku. Samotné jednání lze z obecného hlediska rozdělit do dvou skupin podle počtu osob pachatelů, a to na jednání samotného jednotlivce mladistvého či nezletilého, a na jednání skupiny těchto pachatelů. Dále toto jednání můžeme rozdělit dle stanoveného cíle, které toto má přinést, kdy je lze rovněž rozdělit do dvou základních skupin, a to na jednání mající za cíl získat majetkový prospěch (které je nejčastější), a na jednání ostatní, jejichž cílem může být například dokazování si vlastní individuality či jednání bez zjevného předem stanoveného cíle. Dále můžeme trestnou činnost páchanou mladistvými pachateli rozdělit podle místa páchaní této trestné činnosti, a to na místa veřejnosti běžně dostupná, či místa určena převážně pro mladistvé či nezletilé (škola, tábor, zájmový kroužek, sdružení). Cílem této práce je zjištění faktů páchaní trestné činnosti dětmi (nezletilými osobami ve věku od 0-15 roků), na dětech, mladistvými (nezletilými osobami ve věku od 15-18 roků), rozbor složité problematiky v této souvislosti, uvedení možnosti a způsobu řešení trestné činnosti mládeže, informování o příčinách a dopadech, jak na osoby podezřelé, tak i na osoby poškozené, a dále demonstrace postupu Policie České republiky při řešení trestné činnosti, kde osobou podezřelou je osoba nezletilá a mladistvá. Text práce se skládá z teoretické části, v úvodu s vymezením základních pojmů a výčtem nejčastějších příčin vedoucích k nežádoucímu trestnímu jednání, a dále je tato část věnována i problematice zákona číslo 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Praktická část je tvořena rozбором statistických údajů včetně grafického znázornění týkající se kriminality dětí a mládeže na Územním odboru Policie České republiky Prostějov za první pololetí roku 2010, výčtem páchané trestné činnosti a její procentuálním vyjádřením. Dále je provedeno porovnání zjištěných skutečných hodnot kriminality s teorií uváděnou v odborné literatuře. Praktická část je doplněna o rozbor dvou případů řešených v praxi.

TEORETICKÁ ČÁST

1 KRIMINALITA MLÁDEŽE, PROTIPRÁVNÍ ČINY - ROZDĚLENÍ

Pod obecným pojmem kriminalita mládeže je míněno nežádoucí jednání mládeže, jehož charakteristické rysy a blíže upřesňující znaky jsou uvedeny a popsány v paragrafových zněních zákona číslo 40/2009 sbírky, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen trestní zákoník).

Řešení trestních věcí mládeže je legislativně upraveno zákonem číslo 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Obecným pojem mládež jsou míněny osoby nezletilé, které jsou podle tohoto zákona rozdělitelné do dvou věkových kategorií, a to na děti mladší patnácti let (dále jen děti), a na mladistvé ve věku od 15 do 18 roků (dále jen mladistvé). Podle tohoto zákona v ustanovení § 2 písmene c) je dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok svého věku a mladistvým v ustanovení § 2 písmene d) ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok svého věku a nepřekročil osmnáctý rok svého věku. Podle tohoto rozdělení je pak také je potřeba rozdělit protiprávní čin z hlediska jeho označení. Označení protiprávního činu spáchaného dítětem mladším patnácti let nazýváme činem jinak trestným a označení protiprávního činu spáchaného mladistvým nazýváme proviněním. (ŠÁMAL, P. - VÁLKOVÁ, H. - SOTOLÁŘ, A. - HRUŠKOVÁ, M., 2004, 1065 s.)

Ze své dlouholeté praxe v policejní práci můžu jednoduše shrnout, že pod pojmem kriminalita mládeže je možné si představit jednak jednání mezi nezletilými navzájem, ať již mezi dětmi ve věku do 15ti let nebo mladistvými od 15ti do 18ti let věku, ale také jednání, kterého se tato věková skupina dopouští vůči osobám starším či dokonce osobám vysokého věku. Jejich jednání lze rozdělit podle počtu pachatelů na jednání jednotlivce či jednání ve spolupachatelství, tedy dvou či více osob jako skupiny, nebo podle stanoveného cíle, kterého se má tímto jednáním dosáhnout. Nejčastějším cílem je

získání majetkového prospěchu pro sebe či jiného, i když cílem bývá i dokázání si vlastní individuality, třeba i bez záměru dosáhnout jiného cíle. Trestnou činnost, spáchanou mládeží můžeme rozčlenit i podle místa páčání trestné činnosti, a to na místa veřejnosti přístupné anebo místa určené pouze vyhrazené skupině osob. Mezi tato místa mohou patřit školy, tábory, zájmové kroužky, různá sdružení.

1.1 Čin jinak trestný

Z pohledu k věku pachatele se jedná o protiprávní čin pro společnost nebezpečný naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu, kdy tento pachatel je pro nedostatek věku ve smyslu trestněprávních předpisů relativně beztrestný. Osoby mladší 15ti let nejsou podle ustanovení v trestním zákoníku trestně odpovědné a jejich jednání přesto, že znaky skutkové podstaty určitého trestného činu naplňuje, tedy souhrn typových, objektivních a subjektivních znaků trestného činu určitého druhu, typických pro společenskou škodlivost, či provinění, trestným činem není. (KUPKA, V., RYBÁŘ, A., 2001)

K tomuto považuji za podstatné osobně zmínit, že v poslední době se v České republice stala hodně diskutovanou problematikou hranice trestní odpovědnosti a její snížení ze současných ustálených 15ti let na 14 let fyzického věku osoby, dosaženého v době spáchání činu.

1.2 Provinění

Proviněním se nazývá jednání spáchané mladistvým, tedy osobou v rozmezí věku v době spáchání činu 15 až 18 roků, které by jinak pro osobu zletilou bylo trestným činem. (ŠÁMAL, P. - VÁLKOVÁ, H. - SOTOLÁŘ, A. - HRUŠKOVÁ, M., 2004, 1065 s.)

V souvislosti s výše zmíněnou úvahou o snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, by se tato změna věkové hranice trestní odpovědnosti musela projevit i změnou v úpravě věkové hranice provinění. Je otázkou, do jaké míry a jak citelně, by zasáhla do celkového vývoje nezletilce, který by tak byl již od svých 14ti vystaven trestní odpovědnosti. Tolik z mého pohledu na dokreslení situace k zamyšlení.

1.3 Trestný čin

Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákoník označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. (§ 13 odstavec 1 trestního zákoníku) Dále v odstavci 2 tohoto je uvedeno, že k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. (§ 13 odstavec 2 trestního zákoníku)

1.4 Věk

Kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný. (§ 25 trestního zákoníku)

1.5 Nepříčetnost

Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný. (§ 26 trestního zákoníku)

Skutková podstata trestného činu je souborem pěti obligatorních znaků: protiprávnost, objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Nestačí tedy k jejímu naplnění pouze porušení zákona, ale je potřeba také splnění podmínky dovršení věku v době spáchání činu a také příčetnost pachatele. Při vývoje nezletilce, jak bude zmíněno dále v této práci, dochází k jeho vyspívání fyzickému i mravnímu, duševnímu, proto je důležité správné zvážení a rozhodnutí, zda neponechat hranici trestní odpovědnosti tak, jak je ustálena a spíše se nezaměřit více na správnou výchovu. Důležitost správné výchovy bude rovněž obsažena v této práci. Tolik z mého pohledu na dokreslení situace k zamyšlení.

1.6 Výčet nejčastěji páchané trestné činnosti

K nejčastěji páchané trestné činnosti patří majetková trestná činnost společně s násilnou trestnou činností. Mezi majetkové trestné činy nejčastěji páchané patří krádež, podvod, zpronevěra, neoprávněné užívání cizí věci, poškození cizí věci,

porušování domovní svobody (které bývá převážně v jednočinném souběhu s činem krádeže) a podílnictví. Mezi nejčastěji páchané násilné trestné činy pak ublížení na zdraví, vydírání a loupež, kdy loupež vlastně pojímá násilí jako prvku k dosažení majetkového profitu.

1.7 Přestupkové jednání

U dětí nemusí být nežádoucí jednání vždy na úrovni spáchání trestného činu. Za jistých okolností se může jednat o přestupek, a to podle povahy jednání a okolností s ním spjatých. Jednání kvalifikované jako přestupek je pak vymezeno v ustanovení § 2 odstavce 1 zákona číslo 200/1990 sbírky, o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Přestupkem je označeno zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o správní delikt postižitelný podle zvláštních předpisů, anebo o trestný čin. (§ 2 odstavce 1 zákona o přestupcích) Přestupkové jednání se lze rovněž dopustit z nedbalosti, pokud ovšem tento přestupkový zákon nestanoví výslovně, že je třeba úmyslného zavinění.

1.8 Trestná činnost dětí a mládeže

Trestná činnost dětí a mládeže je ovlivněna zejména nízkým věkem a fyzickou i psychickou nevyzrálostí. Další ovlivňující okolností spojenou s trestnou činností dětí a mládeže je rodinná výchova. Děti a mládeží páchaná trestná činnost je oproti trestné činnosti páchané dospělými specifická, a to:

- ve výběru cíle útoku, kdy se jedná o útoky náhodně zvolené či vycházející z momentální potřeby, bez pohledu na budoucí využití takto získané věci,
- v postrádání přípravy; pokud příprava je, tak ji lze spíše označit jako o naivní naplánování s absencí snahy o utajení,
- nepřiměřeně zvolené prostředky k dosažení cílů; je to z důvodu právě již zmíněné nedostatečné fyzické a psychické vyzrálosti,
- u trestné činnosti páchané opakovaně je užíván stejný způsob provedení; alibi se snaží získat u svých nejbližších kamarádů až dodatečně bez bližšího rozmyslu, nezvažují, zda tito kamarádi alibi mohou či jsou schopni poskytnout,
- užití alkoholu či drog před činem. (CHMELÍK, J. a kol., 2005, 532 s.)

Ze své dlouholeté praxe v policejní práci můžu jen potvrdit, že trestná činnost páchaná nezletilými osobami bývá ve své podstatě prostá, co do promyšlenosti způsobu provedení, i po stránce cíleně mířeného profitu. U trestných činů, u nichž jednání směřuje k dosažení majetkového profitu, je cílem majetek snadno zpeněžitelný nebo přímo finanční hotovost. Pokud ovšem děti nepůsobí jako nástroj promyšlenějšího činu připravovaného osobou dospělého pachatele, tedy převážně bráno jako spolupachatelství k trestnému činu, kdy toto spolupachatelství, právně kvalifikováno podle § 23 trestního řádu k jednání, jež má znaky právní kvalifikace konkrétního trestného činu. Na toto bude poukázáno v praktické části této práce.

1.9 Trestná činnost páchaná na dětech

U trestné činnosti páchané na dětech může vzniknout nebezpečí v podobě zanechání následků, ať již těch přímých a na první pohled viditelných, tak i následků které si dítě ponese při svém dalším pozdějším vývoji. Ty se pak mohou projevit až se značným časovým odstupem. Mezi přímé následky můžou být zařazena například fyzická či majetková újma a mezi následky nepřímě viditelné a nepřímě patrné, může patřit například újma psychická. Ovlivnění po stránce psychické se může negativně projevit poznamenáním budoucího vývoje dítěte. Mnozí mladí pachatelé byli nejprve sami obětí trestné činnosti a až v důsledku takového ovlivnění sami následně spáchali nežádoucí jednání. Ochrana dětí může být shrnuta do níže uvedených kategorií.

Ochrana dětí před nedostatečnou péčí ze strany osob povinných podle zákona o ně pečovat. U tohoto je typickým příkladem spáchání trestného činu podle ustanovení § 195 trestního zákoníku, a to opuštění dítěte nebo svěřené osoby, nebo spáchání trestného činu podle ustanovení § 196 trestního zákoníku zanedbání povinné výživy.

Ochrana dětí před spácháním fyzické či psychické újmy. Zde můžeme být zařazen trestný čin týrání svěřené osoby podle ustanovení § 198 trestního zákoníku, nebo trestný čin únos dítěte a osoby stížené duševní poruchou podle ustanovení § 200 trestního zákoníku, či trestný čin usmrcení novorozeného dítěte matkou podle ustanovení § 142 trestního zákoníku.

Ochrana dětí před obchodováním s nimi. U této kategorie je typickým příkladem trestný čin obchodování s lidmi podle ustanovení § 168 trestního zákoníku, nebo trestný čin svěřením dítěte do moci jiného podle ustanovení § 169 trestního zákoníku.

Ochrana výchovy dítěte. Zde patří mezi nežádoucí jednání spáchání trestného činu ohrožování výchovy dítěte podle ustanovení § 201 trestního zákoníku.

Ochrana zaměřena na žádoucí sexuální a mravní vývoj dítěte. Příkladem jsou trestné činnosti: svádění k pohlavnímu styku podle ustanovení § 202 trestního zákoníku, znásilnění podle ustanovení § 185 trestního zákoníku, trestný čin sexuální nátlak podle ustanovení § 186 trestního zákoníku, trestný čin pohlavní zneužívání podle ustanovení § 187 trestního zákoníku, trestný čin prostituce ohrožující mravní vývoj dětí podle ustanovení § 190 trestního zákoníku, trestný čin šíření pornografie podle ustanovení § 191 trestního zákoníku, trestný čin výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií podle ustanovení § 192 trestního zákoníku či trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie podle ustanovení § 193 trestního zákoníku.

Ochrana dětí před škodlivými vlivy návykových látek. Tady je možné uvést trestný čin podání alkoholu dítěti podle ustanovení § 204 trestního zákoníku a dále trestné činy na úseku obecně nebezpečných a obecně ohrožujících, týkajících se omamných, psychotropních látek a jedů podle ustanovení §§ 283, 286, 287, 288 trestního zákoníku. (NOVOTNÝ, O. - ZAPLETAL, J. a kol., 2008, 528 s.)

Jsem toho názoru, že trestná činnost páchaná na dětech je oproti trestné činnosti páchané dětmi hodně rozdílná. I když v obou případech je výsledkem zanechání negativních následků na dalším vývoji dítěte v jeho dospívání, u dítěte, které je obětí trestné činnosti je dopad daleko větší, ať již v podobě újmy fyzické, nebo v častější podobě fyzického trauma. Trestná činnost páchaná na dětech nebývá páchaná pouze dětmi, ale také dospělými. V případech majetkových nebo násilných trestných činů bývá dítě daleko snazším objektem pachatelova útoku, než dospělý. Pokud se jedná o trestné činy se sexuálním podtextem, bývají často tyto spjaty s duševní či sexuální poruchou pachatele. Tato páchaná trestná činnost je značně závažná a také podle toho i přísněji postihována. Oproti tomu trestná činnost páchaná dětmi bývá posuzována mírněji. Často bývá problém ve výchově. Ostatně k této trestné činnosti bude zaměřena další část této práce.

2 OKOLNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ZÍSKÁNÍ MRAVNÍCH A MORÁLNÍCH HODNOT – RODINNÁ VÝCHOVA

Rodina je jedním z nejdůležitějších faktorů ve zdravém vývoji dítěte. V rodině je dítě od počátku svého života a od svých rodičů dostává lásku v podobě rodičovské péče. Má zajištěné zázemí pro klidný a zdravý vývoj a vše ostatní co je třeba ke zdravému vývoji a růstu. Tady začíná dítě poprvé chápat, a to z jednání svých rodičů, jednotlivé vztahové složky mezi dobrým a zlým, mezi jednáním a jeho následkem. Jedná se u něj o prvopočátek pochopení sociálního zařazení v rodině a následně i ve společnosti. Už v raném věku dítěte je důležité, jak probíhá v rodině výchova. Jestli je dítěti věnována dostatečná pozornost. Jestli tato pozornost je zaměřena k žádoucímu cíli v pochopení rozdílu mezi jednáním dobrým a zlým a mezi jeho následky. Z tohoto hlediska bývá proto velice důležité, aby rodinná výchova dítěte probíhala pokud možno v harmonickém souladu mezi rodiči a samozřejmě vzájemně i mezi rodiči a dětmi. Rodiče svým jednáním jdou ve výchově příkladem svým dětem, a to jak postojem, tak i vzorem, jež v nich jimi vychovávané dítě spatřuje. Děti ve svých rodičích vidí autoritu, která je odrazem životní zkušenosti. Snaží se svým chováním své rodiče napodobovat, nebo se jim alespoň přiblížit. Z tohoto důvodu samotné chování rodičů bývá prvotním a velmi důležitým příkladem pro výchovu dítěte. Správné chování rodičů, které lze označit též jako chování žádoucí, bývá tím nejlepším výchovným prostředkem ovlivňujícím vývoj a chování dítěte.

Příkladem typickým pro pochopení žádoucího a nežádoucího chování bývá zpravidla situace, kdy jedno z dětí svým jednáním přivodí jinému bolest, za což je dospělým určitým způsobem potrestáno. Může to být způsobem důrazné výtky či jiným trestem, například vyloučení ze hry. Za takovéto situace pak nastává v kolektivu dětí okamžik pochopení, že takovéto jednání není správné. Toto pochopení nastává jak u dětského hříšníka, tak i u dětí ostatních v kolektivu přítomných. Nežádoucí jednání je hned projednáno a okamžitě řešeno potrestáním. Je pochopitelné, že rozumové chápání celé situace je dětmi vnímáno rozdílně, než u dospělých. Přesto si dítě z nastíněné situace bere pro sebe určité ponaučení, s přihlédnutím k jeho duševní vyspělosti. Jedním, nikoli však jediným, předpokladem pro úspěšný žádoucí směr ke správné výchově dítěte je vedení spořádaného života v rodině, aby rodiče také sami dodržovali zákony a nebyli lhostejní k hodnotám naší společnosti.

2.1 Definice rodiny

Pojem rodina je jinak chápán v oblasti psychologické, sociologické, právní či v okruhu běžné veřejnosti. Samotnou definici, která by v sobě dokázala pojmut veškeré specifické znaky, lze jen s těžší jednoznačně stanovit. „Rodinu je možno chápat jako malou primární společenskou skupinu založenou na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu jej substituujícím (osvojení), na společné domácnosti, jejichž členové plní společensky určené a uznávané role vyplývající ze soužití, a na souhrnu funkcí, jež podmiňují existenci tohoto společenství a dávají mu vlastní význam ve vztahu k jedincům i k celé společnosti.“ (DUNOVSKÝ, J. a kol., 1999, 284 s.)

Rodina je tou nejstarší společenskou institucí, která je současně společenskou institucí nejmenší. Její vznik byl, a docela určitě je i v dnešní době, ovlivňován potřebou vychovávat děti a učit je ze svých zkušeností. Přípravovat je na jejich budoucí život a v rámci rodiny zajišťovat ochranu před nežádoucími vlivy. Zákon číslo 94/1963 sbírky, o rodině, ve znění pozdějších předpisů, stanovuje v článku IV členům rodiny povinnost vzájemně si pomáhat a podle svých schopností a možností zabezpečovat hmotnou a kulturní úroveň rodiny. V článku VI se po rodičích žádá, aby zajistily rozvoj svých potomků i po stránce duševní a tělesné a dále, aby zajistily jejich řádnou výchovu.

Rodina, tedy osoby nám nejbližší, tvoří malou společenskou skupinu, a současně s tím i místo společného soužití těchto osob, které nazýváme domovem. Domov tak můžeme chápat jako:

- společenství, ve kterém má dítě pocit bezpečí a je chráněno před neznámým a nebezpečným, tedy tím co nezná a je součástí prostředí, ve kterém žije,
- prostředí, ve kterém se dítě cítí dobře, a ve kterém je rádo, neboť členové rodiny se snaží navzájem dělat si radost, a vzájemné sympatie se utužují činností, které jeden vykonává pro druhého,
- sociální místo pro dítě, kdy ovšem toto místo není charakterizováno materiálním zabezpečením, ale je spíše specifikováno sociálním postavením,
- z větší míry neměnné, a tedy ustálené - známé, prostředí, v důsledku kterého si dítě k okolním lidem a k okolním věcem buduje určitý citový vztah,

- místo, kde je nastolen domácí řád a domácí program, který je nedílnou součástí neměnného prostředí, jež přispívá k řádnému rozvoji. Důraz se klade na to, aby se domácí řád a domácí program neustále neměnily. (MATĚJČEK, Z., 1986, 336 s.)

2.2 Rodina a její funkce, typy rodin z hlediska funkčnosti

Podmínkou správného fungování rodiny je, aby jednotliví členové, tedy rodiče i děti, měly stanoveny a rozděleny jednotlivé úkoly, které bezprostředně vedou k zabezpečení řádného chodu rodiny. Dítě je zde především zastoupeno v roli výchovné a ochranné.

Rodina zabezpečuje tyto základní funkce:

- funkce ochranná, tedy místo bezpečí před vším okolním – nežádoucím,
- funkce emociální, tedy jednotlivé vzájemné vztahy mezi všemi členy rodiny,
- funkce výchovná, předávání zkušeností – výchova dětí,
- funkce ekonomická a výrobní, zabezpečení rodiny po stránce materiální,
- funkce biologická, rozmnožování a uspokojování sexuálních potřeb. (MATĚJČEK, Z., 1986)

Funkčnost rodiny závisí na výchovné péči, která je věnována dítěti ze strany rodičů, kdy můžeme tyto rodiny dle funkčnosti rozdělit do čtyř skupin:

- funkční rodina plní veškeré kladené požadavky ze strany společnosti,
- problémová rodina plní část z kladených požadavků, kdy v důsledku částečného plnění není v rodině ještě ohrožen zdravý vývoj dítěte, problém je řešitelný,
- dysfunkční rodina plní jen části požadavků, čímž ohrožuje zdraví vývoj dítěte, kdy rodina samostatně již není schopna problém zvládnout a vyřešit,
- afunkční rodina vůbec neplní svou funkci, je pro ni specifické psychické a fyzické týrání dětí, vývoj dítěte je vážně ohrožen. (MATĚJČEK, Z., 1986, 336 s.)

2.3 Rodina a vývoj vztahů v rodině

V obecném a tradičním smyslu je rodina tvořena ženou a mužem, kteří se společně podílejí na výchově jednoho či více dětí. Pod pojmem rodina je však ve společnosti vnímáno daleko hlubší pojetí, v duchu slovního označení mnohem širšího okruhu osob majícího rodinné vazby jeden na druhého a vzájemně na své blízké. Vznik rodiny bývá ve většině případů spojený s láskyplným vztahem mezi ženou a mužem. Dále pak jejich

vůli společného soužití a společné výchovy dětí. Vztahy mezi ženou a mužem se postupem času vyvíjí. Láskyplné opojení postupem času vyprchává, a vývoj osobnosti ženy a muže se následně promítá i do výchovy jejich dětí. Jestliže vývoj osobnosti ženy a muže vede k upevnění rodinných pout, bývá vše v pořádku. Rodinná pouta, jejich stmelení, bývá důležitým a pozitivním faktorem k dobrému vývoji dětí a jejich výchově v rodině. Česká republika patří ovšem mezi země s nejvyšším počtem rozvodovosti manželství, což je nelichotivé. Manželský rozpad je ve většině případů ve spojitosti s následkem v psychické újmě partnerů, kteří se rozvádějí. Více však rozpadem rodiny trpí samotné děti. Ty ne vždy chápou, proč si jejich máma s tátou už nerozumí jako dříve a proč už společně nechtějí dál žít. Rozpad manželství bývá často spojován s partnerskými neshodami. Tyto neshody se projevují naschvály, netolerantním jednáním a v krajních případech i fyzickým násilím přímo mezi partnery. Pokud je dítě přítomno tomuto jednání rodičů v době, kdy se po stránce fyzické i psychické vyvíjí, je zde první předpoklad s potencionální hrozbou, že toto dítě bude ve svém okolí jednat stejným stylem, který spatřilo u svých rodičů. Bude tedy užívat naschvály, netoleranci a vynucovat si svou vůli fyzickým násilím. Pokud takto dítě začne ve svém okolí jednat, můžeme takovéto chování považovat za první krůček směřující ke spáchání kriminálně závadového činu. Dítě samo o sobě toto jednání vůbec vnímat nemusí jako nežádoucí, protože takto jedná po vzoru svých rodičů. Nerozlišuje při svém jednání drobné detaily. Své konání celkově vnímá jako způsob, kterým lze dosáhnout požadovaného cíle. Rozvod rodičů a s ním rozpad rodinného prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, může mít negativní dopad na psychiku dítěte, jeho výchovu a vývoj, a často tak tomu i je. V neposlední řadě působí na vývoj dítěte po rozpadu rodiny okolnost, kdy si rodič, který má dítě ve své péči, hledá nového partnera pro život. Tohoto nového partnera může dítě chápat při svém vývoji jako nepřítele. Jako příčinu rozpadu původní své rodiny. Je tedy možné konstatovat, že rozpad manželství je jednou z příčin, mající nežádoucí vliv na výchovu dítěte.

Na podkladě provedeného výzkumu byl učiněn náčrt charakteristiky problémového nezletilého či mladistvého delikventa. Byly zjištěny společné znaky ve sledovaných oblastech rodinného zázemí, školního prostředí, životní spokojenosti, hodnotové orientace, ve výběru vzoru ideálů, v náplni volného času, ve výkonové motivaci, v postoji k asociálním a antisociálním činitelům a postoji k drogám. (SEJČOVÁ, L., 2002)

2.4 Nepochopení cíle výchovy, rodiče jako příčina nežádoucího vývoje

Nevhodnou výchovu v rodině ze strany rodičů lze označit záporným znaménkem, či kladným znaménkem. (MATĚJČEK, Z., 1986, 336 s.)

2.4.1 Nevhodná výchova označená záporným znaménkem

- Zavrhuující výchova: Dítě nesplňuje očekávání jednoho či obou rodičů, často se jedná o tělesně či psychicky postižené děti. V první řadě je třeba chránit takovéto dítě, a pokud je to možné, je vhodné učinit nápravu formou rodinné terapie, či individuální psychoterapie.

- Zanedbávající výchova: Rodiče převážně, vzhledem k nízké socioekonomické úrovni ponechávají dítě svému vývoji bez patřičné kontroly a pomoci. U dětí školního věku dochází ke snížení prospěchu a zdání nižšího nadání. Východiskem je pomoc ze strany výchovy ve škole a zlepšení v oblasti rodinné výchovy. (MATĚJČEK, Z., 1986, 336 s.)

2.4.2 Nevhodná výchova označená kladným znaménkem

- Výchova rozmazlující: Rodiče před dítětem projevují nadšení i z banálních situací, které dítě samostatně učiní, rodiče se podřizují náladám a přáním, kdy tímto svým vedeným stylem výchovy záhy ztrácí u dítěte autoritu. Dítě ovšem není touto výchovou připraveno k samostatnému soužití s ostatními a nemá dostatek sebedůvěry a jistoty.

- Výchova příliš úzkostná: Rodiče dítě přehnaně ochraňují a odstraňují mu z cesty i přirozené překážky, které je zdrávo, aby tyto každý samostatně překonal. Rodiče tímto stylem přehnané ochrany dítě zbavují vlastní iniciativy neustálým omezováním. Dítě je psychicky úzkostné, kdy východiskem pro dítě z této situace bývá nejčastěji začlenění do různých part či útlu s pasivním podřizováním.

- Výchova se snahou dosáhnout dokonalosti: Rodiče při výchově kladou důraz na dokonalost, kterou vyžadují po svých dětech v oblastech, na kterých jim z nejrůznějších důvodů záleží, a které pro ně mají zvlášť vysokou hodnotu. Často rodiče kladou důraz na to, co sami ve svém životě nedosáhli a pro ně samotné se to zdá být velice cenné. Takto vychovávané dítě bývá v důsledku takové výchovy přetěžováno.

- Výchova protekční: Rodiče si cení u svých dětí splnění stanoveného cíle, kterého si rodiče sami cení, a to bez bližšího zjišťování jakým způsobem bylo tohoto stanoveného cíle dosaženo. (MATĚJČEK, Z., 1986, 336 s.)

Ti rodiče, kteří v důsledku nesprávného pochopení cíle výchovy, dítě slepě obklopují přehnanými dary a pohodlím, ochraňují jej před zátěží fyzickou, snaží se všemožně maximálně dítěti ulehčit život a plní mu jakákoli přání, místo systematicky směřované výchovy, spojené s vysvětlením správného jednání, tímto přístupem ze svého dítěte vychovávají samolibého člověka bez řádných pracovních návyků, který nemá snahu ve společnosti řádně žít a pracovat. Následkem takovéto špatné výchovy dítěte, pro nepochopení cíle výchovy rodiči, může být snaha dítěte o dosažení pohodlného života za každou cenu, třeba i porušením zákona. Z toho plyne, že nesprávná výchova v rodině má negativní nežádoucí vliv na vychovávané dítě.

2.5 Vliv školy

Školní docházka je spojena nejen se získáváním nových vědomostí a zkušeností, ale je důležitým faktorem ve vývoji dítěte, působením kolektivu. Vzdělání ve spojitosti se získáním vědomostí, dovedností, znalostí, správných návyků a morálních hodnot je důležité pro žádoucí vývoji dítěte. Proto je na vzdělání pamatováno i v trestním zákoníku, kdy je rodičům nebo osobám či institucím, v jejich péči je dítě umístěno, stanovena povinnost posílat dítě do základní školy. Tato právní norma ochraňuje dítě samotné, aby mu byla v jeho výchově zajištěna možnost vzdělání, ale ochraňuje i společnost před důsledky vedení nežádoucího života dítěte, ohrožujícího jeho rozumový, citový nebo mravní vývoj. Kolektivní školní docházka dává prostor jak k individuálním projevům jednotlivých dětí, tak i k jejich jednání společnému. Zásadním činitelem v oblasti výchovy dětí ve škole je učitel. U dětí prvních tříd se stává základním kamenem ve školní výchově. Pokud učitel dokáže svým přístupem pozitivně děti zaujmout, chodí děti do školy rády. Tímto zároveň i působí na jejich kladný přístup ke vzdělávání. Takový učitel pak může buďto zmírnit, či úplně odstranit, předchozí nevhodné návyky dítěte. U dětí si vytvoří autoritu. Děti takovému učiteli důvěřují. Vytváří se tak vhodné prostředí pro získání potřebného vzdělání, správných návyků a morálních hodnot. Je to prostředek ochrany před kriminálně závadovým jednáním. Naopak učitel, který upřednostňuje pouze dosažení vzdělání bez správného přístupu

k dětem, který nedokáže získat vzájemné osobní sympatie mezi ním a dítětem, jakožto žákem ve výuce, většině dětí celkového školního kolektivu, znechutí školní docházku. Děti pak nerady chodí do školy, školní docházku chápou v negativním smyslu a takového učitele za nástroj zla. Takový učitel pouze zprostředkuje dětem dosažení vzdělání. Nedává však dětem šanci získat správné návyky a požadované morální hodnoty. Nedostatečně preventivně působí v ochraně dětí před spácháním kriminálně závadového jednání. Dítě mnohdy získává při takovém přístupu nechuť se vzdělávat, získá odpor ke školní docházce, což může vést ke zhoršení prospěchu a k předpokladu svedení na scestí k zahálčivému životu a potažmo i k páchání kriminálně závadového jednání. V takovémto případě musí být oporou hlavně rodina dítěte, která může docílit narovnání negativního působení takového učitele na dítě, včasným řešením této situace.

2.6 Vliv okolního prostředí

Na vývoj formující se osobnosti dítěte má, vedle výchovy v rodině a škole, také velký vliv okolní prostředí, ve kterém dítě tráví svůj volný čas a osoby, se kterými se v této době stýká.

Při počátečním vývoji dítěte ve věku do 6ti let je denní režim organizován ve většině případů matkou. Ta má zpravidla zásadní vliv na jeho prvotní vývoj a na získání pozitivního přístupu k aktivitám rozvíjejícím dítě po stránce fyzické a duševní. Už u dětí ve věku kolem 5ti roků lze pozorovat, zda byla jejich výchova a vedení volného času organizována správným směrem. Jestli získaly a stále jsou na cestě dále získávat pozitivní vztah k pracovním činnostem, sportovním či společenským aktivitám. V této době projde dítě přípravou na povinnou školní docházku přes docházku do mateřské školy.

Další věkovou kategorií je věkové rozmezí mezi 6ti až 14ti roky. V této době dítě navštěvuje základní školu, nebo typ obdobný školní docházce. Již v tomto věku je zcela patrné, které dítě má svůj volný čas organizován sportovní, kulturní či jinou činností, která činnost jeho osobnost pozitivně rozvíjí. Směrem opačného pohledu je v této věkové kategorii rovněž patrné, které dítě nemá svůj volný čas organizován, a je tak zvaným dítětem ulice. V tomto věku jsou však děti ještě podstatnou dobu svého volného času kontrolováni svými rodiči.

Další věkovou kategorií je rozmezí mezi 14tým až 18tým rokem. Z dětí se stávají mladí lidé, připravující se na svá budoucí povolání. Tato doba bývá většinou ve spojení s cestováním a ubytováním mimo domov. V tomto přechodovém období hrozí nebezpečí nezvládnutí nové situace. Je zde nebezpečný prostor uchýlit se k zahálčivému životu, nebo se v horší variantě i dopouštět trestné činnosti. V souvislosti s tím hrozí, že dítě podlehne alkoholu nebo i k drogám. Většina dětí v této věkové kategorii nebývá už toliko kontrolována svými rodiči tak, jako tomu bylo v předchozím mladším věku.

2.7 Vliv kolektivu - kamarádů

Může být jak pozitivní, tak i negativní. Pozitivnost či negativita závisí na konkrétních jednotlivcích, kterými tvořen kolektiv. Zde je velice důležité, z jakého prostředí dítě to či ono pochází. Vliv kolektivu nebo i jednoho kamaráda může mít na dítě zásadní vliv. Proto je potřebné, aby rodiče byli dostatečně informováni, jak tráví jejich dítě volný čas. S kým je ve styku, jaké má kamarády a z jaké rodiny tyto kamarádi pocházejí. Na podkladě dostatku takovýchto informací pak rodiče mohou výchovu svého dítěte usměrňovat žádoucím směrem. Případně mohou dítě včas varovat před možným rizikem nebezpečí závadového chování v důsledku špatné povahy kamaráda či kolektivu, kterému je dítě vystaveno.

2.8 Pozitivní činnosti

K pozitivním činnostem, rozvíjející dítě po fyzické a psychické stránce žadaným směrem, patří:

- sportovní vyžití; ať již se jedná o sport kolektivní či individuální,
- kulturní činnost v podobě kreslení, zpěvu, tance, hry na hudební nástroje, a další,
- činnost zaměřená na pomoc druhým, zájmový kroužek mladých záchranářů, sbor dobrovolných hasičů a další.

2.9 Negativní činnosti

- Nečinnost v době volného času.
- Počítačové hry s agresivním podtextem.

- Užívání alkoholických nápojů.
- Užívání drog.

Podle mého úsudku lze negativní činnosti předejít správnou volbou zaměstnání dítěte v jeho volném čase. V dnešní době často přibývá volno-časových aktivit, tedy například sportovních možností či jiných pohybových aktivit, kreativní činnosti, nebo činnosti jiné, často provozující v kolektivu dětí přibližně stejné věkové kategorie v zájmových či sportovních klubech, kroužcích či sdruženích. Především rodiče, ale i další osoby působící na výchovu dítěte, zde mají obrovskou možnost své dítě zaměstnat tak, aby mu nebyl dán prostor na vedení zahálčivého života. Mělo by být jejich povinností vést své dítě k rozvíjení jeho schopností, které v něm buďto naleznou, nebo ke kterým má předpoklady, třeba z dědičnosti po svých rodičích nebo prarodičích. Dítěti by měl být umožněn svobodný výběr jeho volno-časové aktivity tak, aby ji dítě provádělo svědomitě, se zájmem a pravidelně. Nalezlo v ní zalíbení a smysl se jí věnovat i nadále. Výchova by měla být přitom vedena tak, aby dítě mělo možnost přiměřené volby a aby bylo následně dítěti umožněno nabídnutou podporou tuto volno-časovou zvolenou aktivitu bez problémů zvládat s určitou pravidelností, a která se současně se vzděláváním stane určitou životní prioritou, určitým životním stylem. Tím je předpoklad, že si dítě vybuduje určitou disciplínu, řád a správný směr žádoucí pro společnost, a oprostí se od negativní činnosti, nebo jí přinejmenším omezí, pro nedostatek dalšího volného času. Zde je zapotřebí dohledu a zejména zájmu rodičů, především však jejich podpory. Ve spojitosti s vybranou volno-časovou aktivitou pak dítě přichází do styku s kolektivem svých vrstevníků stejného zaměření, čímž může dojít i k eliminaci negativního působení na dítě, většinou spojované s tak zvanou „špatnou partou“, tedy kolektivem závadových osob, v horším případě kriminálně závadových.

3 LEGISLATIVA SOUVISEJÍCÍ S TRESTNOU ČINNOSTÍ MLÁDEŽE

Zákon číslo 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

3.1 Účel zákona

Tímto zákonem jsou upraveny a stanoveny podmínky, za kterých je mládež za protiprávní jednání odpovědná, tedy za jednání uvedené v trestním zákoníku. Jsou v něm také taxativně vyjmenována opatření, která jsou za protiprávní jednání možná uložit. Stanovuje postup řízení a výkon soudnictví v oblasti odpovědnosti mládeže za protiprávní činy. Projednáváním protiprávních činů dětí mladších patnácti let a mladistvých je sledováno. Má za cíl uložit opatření ochraňující před opakovaným nežádoucím jednáním těm, kdo se takového jednání dopustí, a aby se také tímto opatřením přispělo k uvědomění si tohoto jednání samotným pachatelem, a tento měl možnost i nadále začlenit se do společnosti, našel společenské uplatnění, které odpovídá jeho schopnostem a rozumové vyspělosti a podle svých sil a schopností své protiprávní jednání odčinil. Zákon má věcnou působnost na mládež do věku 18 let v době spáchání nežádoucího jednání. Spodní hranice není nikterak taxativně stanovena. Z výše uvedeného je zřejmé, že k hlavním cílům, patří ochrana před delikvencí osob, a přispění k odstranění nežádoucího sociálního vývoje osoby pachatele. K maximálnímu působení v rámci tohoto zákona dojde v případech spolupráce s orgány příslušné sociálně-právní ochrany dětí. Dále spolupráce se zájmovými sdruženími občanů a s těmi osobami, které realizují v této problematice toliko potřebné probační a mediační programy. Mezi prostředky, kterými se má dosáhnout stanovených cílů, tedy účelu zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže číslo 218/2003 sbírky, ve znění pozdějších předpisů, patří individuální přístup v řešení jednotlivých případů, včasné reagování na potřeby a zájmy mladistvých a poškozených a všech ostatních subjektů dotčených nežádoucím jednáním. (ŠÁMAL, P. - VÁLKOVÁ, H. - SOTOLÁŘ, A. - HRUŠKOVÁ, M., 2004, 1065 s.)

3.2 Opatření ukládaná dětem mladším patnácti let

§ 93 odstavec 1 zákona číslo 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů umožňuje uložit dětem mladším patnácti let tato opatření:

- dohled probačního úředníka,
- zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče,
- ochranná výchova.

U dětí mladších patnácti let je nutné vycházet hlavně z pozice jejich ochrany před škodlivými okolnostmi, které je přivedli ke spáchání nežádoucího jednání. Jedná se o děti, které nejsou po stránce fyzické ani psychické dostatečně vyzrálé, u kterých je předpoklad, že vhodně zvolenou formou lze jejich vývoj buď zcela, nebo do značné míry ovlivnit žádoucím směrem. Opatření lze ukládat samostatně či tyto kombinovat. Při ukládání opatření se přednostně reaguje na hodnotový systém dítěte a upřednostňují se pozitivní složky jeho osobnosti. Jsou také brány ve zřetel životní poměry dítěte. Primární myšlenkou je pak především ochrana provinilce před okolnostmi, které ho vedly ke spáchání trestního jednání. Opatření nesměřují přímo proti samotnému provinilci. Jejich snahou je zabránit recidivě trestné činnosti a vyvolat u provinilce stav, který ho v jeho dalším počínání přivede k bezkonfliktnímu životu s náležitým uplatněním ve společnosti. Řízení, při kterém se rozhoduje o uložení opatření dítěti mladšímu 15 let, se zpravidla koná s vyloučením přístupu veřejnosti. (ŠÁMAL, P. - VÁLKOVÁ, H. - SOTOLÁŘ, A. - HRUŠKOVÁ, M., 2004, 1065 s.)

3.3 Druhy opatření ukládaná mladistvým

(1) Mladistvému lze uložit pouze tato opatření:

- a) výchovná opatření,
- b) ochranná opatření a
- c) trestní opatření.

(2) Výchovná opatření je možné mladistvému, proti němuž se řízení vede, uložit s jeho souhlasem již v průběhu tohoto řízení před rozhodnutím soudu pro mládež o vině mladistvého.

(§ 10 zákona číslo 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů)

3.3.1 Ukládání a druhy výchovných opatření

(1) Při upuštění od trestního opatření, nebo podmíněném upuštění od trestního opatření, mohou být k dosažení účelu tohoto zákona uložena mladistvému výchovná opatření. Dovoluje-li to jejich povaha, je možné použít vůči mladistvému výchovného opatření i vedle uloženého ochranného nebo trestního opatření nebo v souvislosti se zvláštními způsoby řízení. Výchovná opatření lze uložit nejdéle na dobu současně stanovené zkušební doby u podmíněného odsouzení nebo podmíněného odložení peněžitého opatření; jsou-li ukládána samostatně nebo vedle jiného ochranného nebo trestního opatření, lze je uložit nejdéle na dobu tří let.

(2) Výchovnými opatřeními jsou:

- a) dohled probačního úředníka,
- b) probační program,
- c) výchovné povinnosti,
- d) výchovná omezení,
- e) napomenutí s výstrahou.

(3) Výchovná opatření může soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce ukládat se souhlasem osoby, proti níž se řízení vede, již v průběhu trestního řízení, a to nejdéle do jeho pravomocného skončení. Mladistvý může kdykoli v průběhu řízení až do jeho pravomocného skončení svůj souhlas odvolat prohlášením adresovaným soudu pro mládež a v přípravném řízení státnímu zástupci, který vede řízení. Výkon výchovného opatření tím končí.

(4) Výchovná opatření usměrňují způsob života mladistvého, a tím podporují a zajišťují jeho výchovu.

(5) Jestliže se ukáže, že úplné nebo včasné plnění výchovného opatření je pro mladistvého nemožné nebo je nelze na něm spravedlivě požadovat, soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce nařízené výchovné opatření zruší nebo změní.

(§ 15 zákona číslo 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů)

Výchovná opatření mají klíčový význam. Jejich prostřednictvím lze účinně působit na současné životní poměry mladistvého a na příčiny stíhané trestné činnosti, přičemž životní poměry symbolizují jeho osobu. Výchovná opatření se jeví být nejvýhodnějším prostředkem, jež vede k žádoucímu ovlivnění chování mladistvého po spáchání trestního jednání, obnovení sociálního zázemí, a k vytvoření předpokladů pro budoucí žádoucí vývoj. Účelem a smyslem výchovných opatření je vytvořit podmínky pro společenské uplatnění mladistvého a jeho ochrana před nežádoucími vlivy a pácháním dalšího trestního jednání. V neposlední řadě také zdravý rozvoj mladistvých provinilců. Ukládaná opatření musejí být především zaměřeny na budoucnost mladistvého. Jejich nespornou výhodnou je jejich aplikace dle individuálních potřeb provinilce. Reagují přitom na hodnotový systém a upřednostňují pozitivní složky osobnosti provinilce. Nejsou opomenuty ani životní poměry provinilce, ze kterých vyšel. Primární myšlenkou je ochrana provinilce před okolnostmi, jež ho ke spáchání trestního jednání vedly. Rovněž i tato výchovná opatření nejsou přímo namířena proti samotnému provinilci. Jejich snahou je zabránit recidivě trestné činnosti a vyvolat u provinilce stav, který ho v jeho dalším počínání přivede k bezkonfliktnímu životu s náležitým uplatněním ve společnosti. I když výchovná opatření nejsou namířena proti provinilci, mohou v sobě obsahovat určitá omezení, která provinilce omezí na jeho běžném způsobu života. Například opatření v dohledu probačního úředníka a opatření probačního programu. Také však i další opatření, ať již výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou, jsou ukládána za účelem dosažení změny v chování provinilce. Jako příklad takového opatření může být vyslovení zákazu provinilci navštěvovat určité akce nebo takové prostředí, které bylo příčinou jeho předchozího spáchání nežádoucího jednání. Dalším omezením může být například zákaz účastnit se hazardních her, užívat návykové látky, držet či manipulovat s určitými předměty, nebo podrobit se léčbě závislosti na návykových látkách nebo programu sociálního výcviku. Těmito opatřeními lze také usilovat o plnění peněžité pomoci obětem trestné činnosti, vyrovnání s dotčeným poškozeným, bezplatné vykonání společensky prospěšné činnosti určitého druhu ve volném čase. Některá z uložených výchovných opatření můžou dokonce zasáhnout do běžného režimu mladistvého větší mírou, než některá opatření trestní. Například se může jednat o upuštění od uložení trestního opatření nebo podmíněné zastavení trestního stíhání s léčením závislosti na návykových látkách nebo probačním programem ústavního typu. Takovéto opatření příkladně zasáhne do běžného způsobu

života mladistvého větší měrou, než podmíněné odsouzení bez uložení jakýchkoliv dalších omezení. Smyslem těchto omezení není pouze represe, tedy potlačování, ale dospět k rozřešení nastalé situace a co nejvíce zaručit ochranu společnosti před trestnou činností. Uložené opatření tak musí být cíleně zaměřené. Musí být brány na zřetel osobní poměry mladistvého a musí být jimi účinně zasaženo natolik, aby byly neutralizovány ty příčiny, jež vedly provinilce ke spáchání trestního jednání. Při ukládání výchovných opatření je také nutné zohlednit rozumovou vyspělost provinilce, nabízené různé způsoby k dosažení žádaných změn v chování a různé možnosti s vypořádáním a následky trestního jednání. Výchovná opatření, jež se nabízejí, lze použít už v průběhu samotného trestního řízení, tedy ještě před rozhodnutím soudu pro mládež. (ŠÁMAL, P. - VÁLKOVÁ, H. - SOTOLÁŘ, A. - HRUŠKOVÁ, M., 2004, 1065 s.)

3.3.2 Druhy ochranných opatření

(1) Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení, zabránění věci a ochranná výchova. Jejich účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před páchaním provinění mladistvými.

(2) Ochrannou výchovu lze uložit pouze podle tohoto zákona, ostatní ochranné opatření se ukládají podle trestního zákona.

(§ 21 zákona číslo 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů)

3.3.3 Druhy trestních opatření

(1) Za spáchané provinění může soud pro mládež mladistvému uložit pouze tato trestní opatření:

- a) obecně prospěšné práce,
- b) peněžitá opatření,
- c) peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- d) propadnutí věci,
- e) zákaz činnosti,
- f) vyhoštění,

- g) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu,
- h) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- i) odnětí svobody nepodmíněné.

(2) Trestní opatření uložené podle tohoto zákona v návaznosti na trestní zákon musí vzhledem k okolnostem případu a osobě i poměrům mladistvého napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého; výkonem trestního opatření nesmí být ponížena lidská důstojnost.

(§ 24 zákona číslo 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů)

3.4 Účel ukládaných opatření u mladistvých

Hlavním cílem ukládání opatření je snaha o vytvoření podmínek pro sociální a psychický rozvoj mladistvého, s ohledem na jeho dosaženou úroveň rozumovou a mravní, a s přihlédnutím k jeho osobě, rodině a prostředí, ve kterém vyrůstal. Dále jeho ochrana před nežádoucími vlivy. To vše v komplexu tak, aby se předešlo jeho případnému dalšímu páčání trestné činnosti. Opatření, jež jsou provinilci ukládána, jsou propojena v ucelený systém, za stavu zachování principu monismu u trestněprávních sankcí. Systém reagující na spáchané nežádoucí jednání, tedy provinění, zahrnuje i alternativní procesní postupy. Ty mají například podobu upuštění od uložení trestního opatření, ať už definitivního nebo podmíněného. U spáchaní provinění může být také rozhodnuto o povinnosti nahradit způsobenou škodu. Spáchaní trestního jednání není pouze o stránce trestněprávní. Přesahuje širší společenský rámec, například narušením sociálních vztahů. Svým obsahem je celkový systém vytvořen tak, aby nabídl rozsáhlejší výběr z možností jak účinně reagovat na trestnou činnost mládeže. Je potřeba zjistit a řešit i příčiny, které byly původem a vedly ke spáchaní trestné činnosti. Znovu obnovit sociální zázemí u mladistvého pachatele, které bylo poznamenáno nežádoucím jednáním. Také však zabývat se řešením náležitostí u osob poškozených nežádoucím jednáním. Prvořadá však zůstává ochrana mladistvého před nežádoucími vlivy a podněty. Snahou je vytvořit takové podmínky, které by vedly k jeho zdravému rozumovému a mravnímu vývoji. Při řešení nežádoucího jednání mladistvého je k tomuto nutné přistupovat s ohledem na jeho dosud nevyzrálou a rozvíjející se osobnost, u které se teprve vyvíjí stupnice hodnot. Proto je také mladistvý pachatel při

řešení nežádoucího jednání v některých směrech zvýhodňován vůči pachateli dospělému. (CHMELÍK, J., 1995)

3.5 Posloupnost ukládaných opatření dle závažnosti spáchaného jednání

3.5.1 Řešení věci odklonem od trestního stíhání

Postup odklonem je používán s využitím specifických mediačních metod, které směřují k narovnání narušených právních a společenských vztahů. Ve verdiktu konečného rozhodnutí by měl být obsažen nejen sankční prvek, ale je důležité po obsahové stránce uvést i řešení současné životní situace obsahující i určitý motivační výhled směřovaný do budoucna. (SOTOLÁŘ, A. - PÚRY, F. - ŠÁMAL, P., 2000)

3.5.2 Řešení věci uložením výchovných a ochranných opatření

V rámci ukládání výchovných a ochranných opatření je nutné vycházet ze zásady přiměřenosti ve vztahu k závažnosti jednání, které bylo spáchané. K předejití dalšímu páčání trestního jednání je také nutné zohlednit osobu mladistvého provinilce, jeho sociální a duševní zralost, rozumovou a mravní vyspělost a výchozí prostředí. (ŠÁMAL, P. - VÁLKOVÁ, H. - SOTOLÁŘ, A. - HRUŠKOVÁ, M., 2004, 1065 s.)

3.5.3 Ukládání alternativních trestních opatření

Zde jsou upřednostněny sankce, vykonávající se ve společenství za aktivního působení sociálního blízkého okolí k osobě provinilce a sankce, jež jsou spojeny s určitou asistencí probačního úředníka. I zde je kladen důraz v působení na mladistvého pachatele u projednání trestní věci, z hlediska sociálního a duševního rozvoje, pro předejití dalšímu spáchaní trestné činnosti. (FENIK, J. - SOTOLÁŘ, A. - SOVÁK, Z., 1998)

3.5.4 Trestní opatření nepodmíněného odnětí svobody

Toto opatření bývá pachateli uloženo při značné závažnosti činu jako trestněprávní postih. Ukládaná doba postihu u mladistvého pachatele je mnohem kratší než doba uložená za stejné jednání pachateli dospělému. Omezení na svobodě se u mladistvého ukládá společně s integračními opatřeními a vzdělávacími programy. Je to z důvodu opětovného začlenění provinilce do společnosti. Integrační opatření, která jsou uložena, nejsou ukončena s ukončením výkonu trestního opatření nepodmíněného odnětí svobody, ale trvají i po jeho ukončení. (ŠÁMAL, P. - VÁLKOVÁ, H. - SOTOLÁŘ, A. - HRUŠKOVÁ, M., 2004, 1065 s.)

4 ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ TRESTNÍCH VĚCÍ MLADISTVÝCH

Trestní věci mohou u mladistvých být řešeny jak v rámci trestního řízení, tak i mimo něj. Řešeny bývají v prostředí platné právní úpravy, v němž je dosaženo takového řešení, které má u projednávané věci dopad určitého charakteru v oblasti trestněprávní. Takovýmto prostředím, jež je zaštitěno právní úpravou, je probační a mediační služba, na základě zákona číslo 257/2000 sbírky, ve znění pozdějších předpisů, o Probační a mediační službě (dále jen zákon o Probační a mediační službě). Probační a mediační služba vznikla jako organizační složka státu. Její působnost v činnosti je po celém území České republiky. Zákon o Probační a mediační službě navazuje na předchozí činnost jednotlivých probačních úředníků a mediátorů, kteří působili do doby účinnosti zákona u jednotlivých okresních soudů. Jejich kontrolu zajišťují a činnost koordinují střediska se sídly u okresních soudů či obvodních a městských soudů.

4.1 Mediace

Je alternativním řešením trestní věci, uskutečněným bez trestního řízení, u něhož bývá dosaženo určitého ujednání, a to zvláštní neprocesní formou. Výsledek mediace se může v trestním věci zohlednit v konečném rozhodnutí. Samotná mediace sice není nikterak právně upravena, její vedení však není v rozporu s platnou právní normou. Její vedení nemá za následek maření trestního řízení. V samotné mediaci dokazování trestněprávního charakteru neprobíhá. Skutečnosti zjištěné při mediaci nemohou být tak použity jako důkazy v trestním řízení. Stejně tak se při mediaci nerozhoduje o vině a o uložení trestního opatření. Jejím účelem je dosáhnout dohody mezi mladistvým pachatelem a poškozeným. Dohoda stanoví i způsob narovnání způsobené újmy. Dojde-li k dosažení dohody, dojde tím zpravidla v rámci trestního řízení ke splnění jedné z podmínek důležitých v uplatnění procesních alternativ k potrestání pachatele. Mediace bývá v praxi uplatňována realizací forem rodinných programových skupinových konferencí. V nich se projednává spáchaný nežádoucí delikt v přítomnosti dotčeného sociálního společenství. Přítomen je nestranný mediační úředník. Podstatou je dosažení zprostředkování alternativního řešení. Zpravidla v podobě facilitovaného vyjednávání, v němž je obsažena technika užívaná v poradenství či psychoterapii. (RISKIN, L. L. - ARNOLD, T. - KEATING, J. M., 1997)

Takovéto podobné modelové konference se používají na Novém Zélandě, v Kanadě, ve Skotsku a ve Švýcarsku. Ve všech případech je společným znakem projednání delikventního jednání mladistvého v okruhu osob dotčených činem, a to bez jakéhokoliv zásahu do konečného rozhodnutí soudu pro mládež v projednávané věci. Mediace má za cíl dosáhnout určité sociální reakce na spáchaný a projednávaný čin a současně dosáhnout řešení přijatelného jak z pozice poškozeného, tak i z pozice mladistvého pachatele, které současně neodporuje zásadám veřejného zájmu. Toto řešení je proveditelné v podobě jistého rozhodnutí v projednávané trestní věci. Mediace má také za cíl dovést pachatele do stádia uvědomění si své odpovědnosti za spáchaný nežádoucí čin, aby se dále snažil plně dle svých možností a schopností odčinit důsledek svého jednání, popřípadě tímto odčinil újmu, která jeho nežádoucím činem vznikla. K těmto cílům má pachatele v mediaci dovést mediační úředník správně zvoleným postupem. Mediaci je také možné označit za dobrovolný mimosoudní postup v projednání sporu, v němž je podezřelou osobou mladistvý. Je jí možné uplatnit v jakékoli fázi trestního řízení. Dokonce i po vynesení meritorního rozhodnutí soudem nebo státním zástupcem. Proces samotné mediace má v sobě obsaženy na sobě nezávislé čtyři fáze. Zda je vůbec zájem řešit věc alternativní formou mediace, pokud ano jakým způsobem bude toto provedeno, určení možných řešení, uskutečnění stanoveného řešení a splnění všech dohodnutých závazků. (ŠÁMAL, P. - VÁLKOVÁ, H. - SOTOLÁŘ, A. - HRUŠKOVÁ, M., 2004, 1065 s.)

4.2 Probace

(1) Probační a mediační služba zajišťuje v řízení podle tohoto zákona dohled nad mladistvým a v případech, kdy nebyl uložen, provádí úkony směřující k tomu, aby mladistvý vedl ve zkušební době řádný život, pokud bylo rozhodnuto:

- a) o propuštění mladistvého z vazby za současného uložení dohledu,
- b) o podmíněném zastavení trestního stíhání,
- c) o podmíněném upuštění od trestního opatření s dohledem,
- d) o uložení obecně prospěšných prací za současného uložení výchovných opatření,
- e) o uložení peněžitého opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- f) o podmíněném odsouzení, včetně podmíněného odsouzení s dohledem,
- g) o podmíněném propuštění z výkonu odnětí svobody, včetně podmíněného propuštění z výkonu odnětí Svobody za současného uložení dohledu a

h) o uložení dalších trestních, ochranných a výchovných patření a soud předal věc Probační a mediační službě.

(2) Probační úředník může být i ve vykonávacím řízení pověřen předsedou senátu zjišťováním potřebných údajů o osobě mladistvého a jeho poměrech.

(§ 75 zákona o Probační a mediační službě, působnost Probační a mediační služby při výkonu rozhodnutí)

Jedná se o formu alternativního řešení, v níž je zahrnuto psychosociální vedení a pozitivní motivaci mladistvého pachatele, se zajištěním jeho kontroly chování a jednání. Na rozdíl od mediace bývá probace spojována většinou se standardním výkonem soudního rozhodnutí, kdy probaci lze vynutit státní autoritou. Nejedná se tedy o formu dobrovolnou, jako je tomu v alternativním řešení trestí věci mediací. Ve výchovných opatřeních, jež jsou ukládány soudy, je mimo jiné zařazen i dohled probačního úředníka. Takovéto opatření je možné mladistvému pachateli uložit jednak v průběhu trestního řízení, ještě před vynesemím meritorního rozhodnutí v trestní věci, ale i v tomto meritorním rozhodnutí, a to třeba ve spojitosti s ochrannými nebo trestními opatřeními. Z tohoto vyplývá, že výchovné opatření v dohledu probačního úředníka, je možné užít i ve spojitosti s jinými výchovnými opatřeními. Mezi tyto se řadí: probační program, výchovné povinnosti, výchovné omezení a napomenutí s výstrahou. Výkon probačního dohledu nad mladistvým počíná dnem jeho nařízení ze strany soudu nebo ze strany státního zástupce. V intencích právní normy jsou mladistvému pachateli stanoveny podmínky výkonu, jeho povinnosti a omezení. Dohled nad mladistvým se určuje probačnímu úředníkovi příslušného střediska Probační a mediační služby. Ten však nesmí nad rámec stanovených opatření sám stanovovat žádné podmínky nové. Jeho další činnost však v intencích právní normy, zůstává volná, a je závislá pouze na jeho uvážení. Do řešení trestné činnosti mladistvých jsou vedle alternativního přístupu řešení trestní věci formou mediace a probace, zapojeny i orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) a zájmová sdružení občanů a osob, jež rovněž dělají jednotlivé probační a mediační programy. Tímto směrem je posílena nezastupitelná role nevládních organizací v oblasti prevence při tvoření specifických programů, pro umožnění rozdílného přístupu podle potřeb takřka každého mladistvého. Realizace těchto projektů je také závislá na zapojení místního obyvatelstva do těchto projektů, jelikož právě na nich záleží, jestli bude veřejností akceptována, a bude tak úspěšná či nikoli. (ŠÁMAL, P. - VÁLKOVÁ, H. - SOTOLÁŘ, A. - HRUŠKOVÁ, M., 2004, 1065 s.)

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Vymezení metody ke zkoumání problematiky

V této třetí části práce, která je praktická, bude prostřednictvím statistických údajů odkryta vybraná trestná činnost dětí a mladistvých, spáchaná v České republice, oblasti Olomouckého kraje, za kalendářní rok 2015, tedy v období od 1. 1. 2015 do 31. 12. 2015. Tyto statistické údaje byly získány z podkladů evidovaných na Policii České republiky, Krajském ředitelství policie Olomouckého kraje. Olomoucký kraj v sobě zahrnuje Územní odbory: Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk, kdy pod každý Územní odbor spadají jednotlivé složky Policie České republiky s působností ve vymezené oblasti jednotlivých Územních odborů. Územní odbor Prostějov je například ve výkoných složkách sekčně rozdělen na pět jednotlivých obvodních oddělení, dopravní oddělení, a dále na Službu kriminální policie a vyšetřování, která se dále dělí podle svého zaměření na oddělení obecné kriminality a oddělení hospodářské kriminality. Výše uvedené jednotlivé složky policie svou působností zasahují do problematiky rozebírané v této práci, kdy tato se ve výsledku podílí na níže uvedených statistických údajích. Podrobnější rozdělení a propojení složek Policie České republiky v jednotlivých Územních odborech Krajského ředitelství policie Olomouckého kraje není obsahem této práce, proto nebude detailněji rozváděno.

5.1 Cíl zvolené metody

V části teoretické, je v této práci uváděno, že děti páchají trestnou činnost z důvodu své psychické a fyzické nezralosti, čímž je tato trestná činnost specifická oproti trestné činnosti páchané dospělými. Tato specifická je charakterizována výběrem cíle útoku. Tyto cíle útoku jsou voleny náhodně. Vycházejí z momentální potřeby, bez ohledu zda touto činností bude získán nějaký prospěch, k možnosti dalšího využití do budoucna. Uvádí se také, že při trestné činnosti, která je páchána dětmi, zcela chybí příprava, a pokud nějaká je, jedná se většinou o naivní naplánování s absencí snahy o utajení, u které se volí nepřiměřené prostředky k dosažení cílů. Pokud je trestná činnost dětmi opakována, bývá jimi užíván stejný způsob provedení. Děti se snaží alibi získat u svých nejbližších kamarádů až dodatečně, a to bez bližšího rozmyslu, bez

rozvahy, jestli tito vůbec mohou alibi poskytnout. Statistické údaje, které byly získány, vykazují hodnoty, jež budou dále jednotlivě, poté také sumárně, porovnány s teoretickými poznatky uvedenými v předchozích částech této práce. Poznatky z teorie byly zjištěny dlouhodobým pozorováním a výzkumnými metodami. Byly zpracovány do odborných publikací, které jsou výše uvedeny. Cílem v této části je porovnat skutečné zjištěné hodnoty kriminality s teorií, která je uvedena v teoretické části této práce, a která vycházející z odborné literatury a publikací.

5.2 Statistika vybrané kriminality dětí

NÁSILNÁ	36
KRÁDEŽ VLOUPÁNÍM	9
KRÁDEŽ	21
TOXI	5
PODVODY	2
OSTATNÍ MAJETKOVÁ	34
CELKEM	107

Tabulka číslo 1 - Statistické údaje vybrané kriminality dětí. *(byly použity údaje z elektronického vnitřního informačního systému Policie České republiky)*

Graf číslo 1 - Grafické zpracování statistických údajů vybrané kriminality dětí. *(byly použity údaje z elektronického vnitřního informačního systému Policie České republiky)*

Procentuální vyjádření zjištěných hodnot:

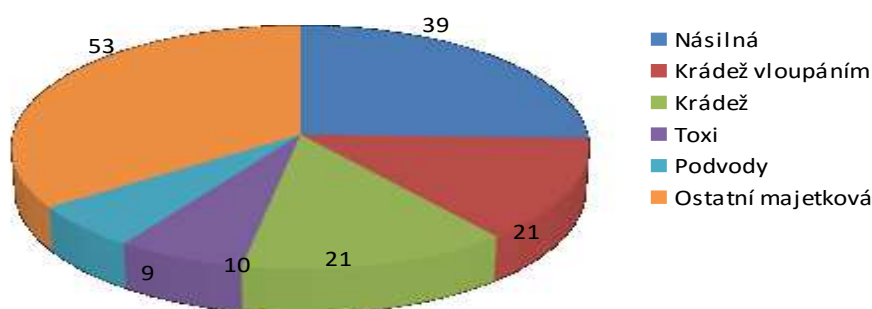
- násilná..... 33,6 % (násilná trestná činnost)
- krádež vloupáním..... 8,4 %
- krádež..... 19,6 %
- toxi..... 4,7 % (trestná činnost na úseku omamných a psychotropních látek, jejich prekurzorů a předmětů sloužících k jejich výrobě)
- podvody..... 1,9 %
- ostatní majetková..... 31,8 % (ostatní majetková trestná činnost)

5.3 Statistika vybrané kriminality mladistvých

NÁSILNÁ	39
KRÁDEŽ VLOUPÁNÍM	21
KRÁDEŽ	21
TOXI	10
PODVODY	9
OSTATNÍ MAJETKOVÁ	53
CELKEM	153

Tabulka číslo 2 - Statistické údaje vybrané kriminality mladistvých. (byly použity údaje z elektronického vnitřního informačního systému Policie České republiky)

Trestná činnost mladistvých (15-18) 2015

Graf číslo 2 - Grafické zpracování statistických údajů vybrané kriminality mladistvých. (byly použity údaje z elektronického vnitřního informačního systému Policie České republiky)

Procentuální vyjádření zjištěných hodnot:

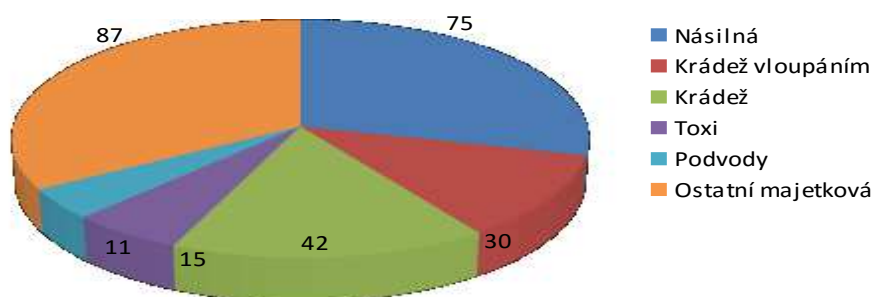
- násilná..... 25,5 % (násilná trestná činnost)
- krádež vloupáním..... 13,7 %
- krádež..... 13,7 %
- toxi..... 6,5 % (trestná činnost na úseku omamných a psychotropních látek, jejich prekurzorů a předmětů sloužících k jejich výrobě)
- podvody..... 5,9 %
- ostatní majetková..... 34,7 % (ostatní majetková trestná činnost)

5.4 Sumarizace statistiky vybrané kriminality dětí a mladistvých

NÁSILNÁ	75
KRÁDEŽ VLOUPÁNÍM	30
KRÁDEŽ	42
TOXI	15
PODVODY	11
OSTATNÍ MAJETKOVÁ	87
CELKEM	260

Tabulka číslo 3 - Sumarizace statistiky vybrané kriminality dětí a mladistvých. (byly použity údaje z elektronického vnitřního informačního systému Policie České republiky)

Trestná činnost dětí a mladistvých (0-18) 2015

Graf číslo 3 - Grafické zpracování sumarizace statistiky vybrané kriminality dětí a mladistvých. (byly použity údaje z elektronického vnitřního informačního systému Policie České republiky)

Procentuální vyjádření zjištěných hodnot:

- násilná..... 28,8 % (*násilná trestná činnost*)
- krádež vloupáním..... 11,5 %
- krádež..... 16,2 %
- toxi..... 5,8 % (*trestná činnost na úseku omamných a psychotropních látek, jejich prekurzorů a předmětů sloužících k jejich výrobě*)
- podvody..... 4,2 %
- ostatní majetková..... 33,5 % (*ostatní majetková trestná činnost*)

5.5 Konfrontace zjištěných hodnot s teoretickými poznatky

Pod pojmem násilná je vyjádřena násilná trestná činnost. Porovnáním celkového množství spáchané násilné trestné činnosti u skupiny dětí a u skupiny mladistvých bylo zjištěno, že mladiství se dopustili násilné trestné činnosti častěji než děti. Rozdíl však není příliš velký. Toto zjištění souhlasí s poznatky zjištěnými v teoretické části této práce, v nichž je uváděno, že trestná činnost je ovlivněna i odloučením od rodiny, třeba právě z důvodu přípravy na budoucí povolání, s čímž je spojeno cestování či ubytování mimo domov. Právě na domov byli mladiství již zvyklí, a právě v tomto období přechodu do nového hrozí nebezpečí nezvládnutí situace nové, nepoznané dříve. Hrozí sklon k zahálčivému životu, k užívání alkoholu nebo drog, páchaní trestné činnosti. Z výše uvedených ukazatelů ve statistice spáchaly děti celkem 36 skutků násilné trestné činnosti a mladiství celkem 39 skutků násilné trestné činnosti. Při porovnání statistických údajů u násilné trestné činnosti dětí a násilné trestné činnosti mladistvých jsme u těchto dvou skupin procentuálním vyjádřením zjistili, že děti páchali v roce 2015 přibližně o 8 % více násilné trestné činnosti než mladiství, děti 33,6 % a mladiství 25,5 %. Na základě tohoto zjištění můžeme konstatovat, že trestná činnost tohoto charakteru dosahovala u dětí nejvyššího procentuálního vyjádření, a že tato trestná činnost je tedy dětmi páchána nejčastěji. V celkovém množství bylo dětmi a mladistvými spácháno celkem 75 skutků. Mezi nejčastější páchané jednání násilné trestné činnosti, po stránce právní kvalifikace podle trestního zákoníku, patří loupež, výtržnictví, ublížení na zdraví, násilí proti jednotlivci a skupině obyvatel.

Porovnáním celkového množství spáchané trestné činnosti krádež vloupáním (*trestná činnost spáchaná podle § 205 odstavce 1 písmena b) trestního zákoníku*) u

skupiny dětí a skupiny mladistvých bylo zjištěno, že mladiství se dopustili této majetkové trestné činnosti častěji než děti. V celkovém počtu jednotlivých případů se jedná o nárůst více než polovinu. Toto zjištění souhlasí s poznatky uváděnými v teoretické části této práce. A to, že s vyšší psychickou a fyzickou vyzrálostí pachatelů, související s jejich vyšším věkem, narůstá u těchto motiv získat trestnou činností majetkový prospěch. Buďto přímým získáním finančních prostředků, nebo získáním hmotných předmětů s úmyslem jejich následného finančního zhodnocení v jejich prospěch. K tomuto neváhají nedovoleně překonat uzamčení nebo jinou jistící překážku s použitím síly, nebo použít lsti, aby vnikly do uzavřeného prostoru, kde mohou finanční prostředky nebo hmotné předměty protiprávně pojmout do své dispozice. Krádež vloupáním je mladistvými páchána častěji než dětmi, oproti krádeži běžné - prosté, z důvodu předpokládané nepřítomnosti oprávněných osob k těmto uzavřeným prostorám, potažmo i k finančním prostředkům a věcem v nich se nacházejícím, v době páchání skutku, čímž je předpoklad větší anonymity pachatele a tím i ztížení objasnění takového skutku. Děti pro svou psychickou a fyzickou vyspělost mají ještě stále zábranu společností vštěpovanou vnikat tam, kde je to zakázané. Což si většina z nich uvědomuje. Podle výše uvedených statistických ukazatelů děti spáchaly celkem 9 skutků této trestné činnosti, zatím co mladiství spáchali těchto skutků trestné činnosti 21. V celkovém množství bylo dětmi a mladistvými spácháno celkem 30 skutků této trestné činnosti. Porovnáním statistických údajů páchané této majetkové trestné činnosti dětmi a mladistvými, jsme v těchto skupinách procentuálním vyjádřením zjistili u skupiny mladistvých rozdíl v nárůstu o 5,3 %. V procentuálním vyjádření děti spáchaly této trestné činnosti 8,4 % a mladiství 13,7 %. Na základě tohoto zjištění můžeme konstatovat, že s přibývajícím věkem, tedy s vyšší psychickou a fyzickou zralostí, dochází k procentuálnímu navýšení páchání majetkové trestné činnosti krádež vloupáním.

Porovnáním celkového množství spáchané trestné činnosti krádež (*trestná činnost spáchaná podle § 205 odstavce 1 písmena a), c), d), e) trestního zákoníku*) u skupiny dětí a skupiny mladistvých bylo zjištěno, že mladiství se dopustili této majetkové trestné činnosti ve shodném počtu jako děti. Rovněž i toto zjištění souhlasí s poznatky uváděnými v teoretické části této práce. Tedy s tím, že s vyšší psychickou a fyzickou vyzrálostí pachatelů, související s jejich vyšším věkem, narůstá u těchto motiv získat trestnou činností majetkový prospěch. Buďto přímým získáním finančních prostředků,

nebo získáním hmotných předmětů s úmyslem jejich následného finančního zhodnocení v jejich prospěch. V tomto případě volí variantu přímého protiprávního obstarání si finančního prospěchu, aniž by byli nuceni nedovoleně překonat uzamčení nebo jinou jistící překážku s použitím síly, nebo použít lsti, aby vnikly do uzavřeného prostoru, kde mohou finanční prostředky nebo hmotné předměty protiprávně pojmout do své dispozice. Krádež je postavena do popředí mezi trestné činy, u nichž je předpoklad relativně snadného protiprávního získání finančního prospěchu. Podle výše uvedených statistických ukazatelů děti spáchaly celkem 21 skutků této trestné činnosti, stejně jako mladiství. V celkovém množství bylo dětmi a mladistvými spácháno celkem 42 skutků této trestné činnosti. Porovnáním statistických údajů páchané této majetkové trestné činnosti dětmi a mladistvými, jsme v těchto skupinách procentuálním vyjádřením zjistili u skupiny dětí rozdíl v nárůstu o 5,9 %. V procentuálním vyjádření děti spáchaly této trestné činnosti 19,6 % a mladiství 13,7 %. Na základě tohoto zjištění můžeme konstatovat, že tento druh majetkové trestné činnosti je procentuálně dětmi více páchán než mladistvými.

Pod pojmem toxí je trestná činnost na úseku omamných a psychotropních látek, jejich prekurzorů a předmětů sloužících k jejich výrobě. Porovnáním celkového množství spáchané trestné činnosti na úseku toxí u skupiny dětí a skupiny mladistvých bylo zjištěno, že mladiství se dopustili této majetkové trestné činnosti ve vyšším počtu než děti. Rovněž i toto zjištění souhlasí s poznatky uváděnými v teoretické části této práce. Rozmezí mezi 14tým až 18tým rokem hrozí nebezpečí nezvládnutí nové situace. Je zde nebezpečný prostor uchýlit se k zahálčivému životu, nebo se v horší variantě i dopouštět trestné činnosti. V souvislosti s tím hrozí, že dítě podlehne alkoholu nebo i k drogám. Většina dětí v této věkové kategorii nebývá už toliko kontrolována svými rodiči tak, jako tomu bylo v předchozím mladším věku. S tímto teoretickým úsudkem korespondují hodnoty výše uvedené statistiky. Sklon k drogám počíná ve věku ještě dítěte a s přechodem do období mladistvého se navyšuje o polovinu. I zde určitou roli sehrává psychická a fyzická vyzrállost pachatelů, související s jejich věkem, kdy při vyspívání dochází k nárůstu páchání této trestné činnosti. Mezi tuto trestnou činnost se řadí trestné činy kvalifikované jako šíření toxikomanie, výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu, nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu, nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látky a

s jedy. Podle výše uvedených statistických ukazatelů děti spáchaly celkem 5 skutků této trestné činnosti, mladiství přesně o jednu polovinu více, tedy 10 skutků. V celkovém množství bylo dětmi a mladistvými spácháno celkem 15 skutků této trestné činnosti. Porovnáním statistických údajů páchané této trestné činnosti dětmi a mladistvými, jsme v těchto skupinách procentuálním vyjádřením zjistili u skupiny mladistvých rozdíl v nárůstu o 1,8 %. V procentuálním vyjádření děti spáchaly této trestné činnosti 4,7 % a mladiství 6,5 %. Na základě tohoto zjištění můžeme konstatovat, že tento druh trestné činnosti je procentuálně mladistvými více páchán než dětmi.

Porovnáním celkového množství spáchaných podvodů jakožto trestné činnosti, kdy pod podvody jsou řazeny pojistné, úvěrové a ostatní, bylo u skupiny dětí a skupiny mladistvých zjištěno, že mladiství se dopustili této majetkové trestné činnosti v počtu 9 skutků a děti v počtu 2 skutků. Z tohoto je zřejmé, že mladiství se dopouštějí této trestné činnosti častěji než děti. Jedná se o jednání s potřebou složitějšího rozumového propracování, kdy pachatel je více nucen promyslet jak způsob, tak i samotný průběh činu a rovněž také domyslet důsledek, kterého se snaží tímto činem dosáhnout. S poukazem na uváděné poznatky v teoretické části této práce je zde patrné, že u těchto páchaných skutků je zapotřebí vyspělejší rozumová schopnost, která bývá spojena s věkem a postupně s rostoucím věkem také rozvíjena. I u této trestné činnosti byl tedy praktický poznatek korespondující s teorií. Tedy s tím, že s vyšší psychickou a fyzickou vyzrálostí pachatelů, související s jejich vyšším věkem. V celkovém množství bylo dětmi a mladistvými spácháno celkem 11 skutků této trestné činnosti. Porovnáním statistických údajů páchané této majetkové trestné činnosti dětmi a mladistvými, jsme v těchto skupinách procentuálním vyjádřením zjistili u skupiny mladistvých oproti skupině dětí rozdíl v nárůstu o 4,6 %. V procentuálním vyjádření děti spáchaly této trestné činnosti 1,9 % a mladiství 5,9 %. Na základě tohoto zjištění můžeme konstatovat, že tento druh majetkové trestné činnosti je procentuálně mladistvými více páchán než dětmi.

Posledním porovnáním celkového množství spáchané ostatní majetkové trestné činnosti, do které jsou zahrnuty trestné činy kvalifikované jako zatajení nálezu, zpronevěra, neoprávněné užívání cizí věci, nebo poškození cizí věci, bylo ve srovnání skupiny dětí a skupiny mladistvých zjištěno, že mladiství se těchto ostatních majetkových skutků dopouštějí nejčastěji. Hodnoty statistikou vykázaná však mezi

těmito skupinami nevykazují velkého rozdílu. Děti spáchaly celkem 36 skutků a mladiství celkem 39 skutků ostatní majetkové trestné činnosti. I u tohoto zjištění je možné vyslovit souhlas s poznatky uváděnými v teoretické části této práce, neboť s vyšší fyzickou a psychickou vyzrálostí pachatelů, související s jejich vyšším věkem, narůstá u těchto trend zviditelnit se pro své okolí, u některých jedinců však negativním jednáním. Zde může být počátek takového negativního jednání už v rodině. Ti rodiče, kteří v důsledku nesprávného pochopení cíle výchovy, dítě slepě obklopovali přehnanými dary a pohodlím, ochraňovali jej před zátěží fyzickou, snažili se všemožně maximálně dítěti ulehčit život a plnit mu jakákoli přání, místo systematicky směřované výchovy, spojené s vysvětlením správného jednání, tímto přístupem ze svého dítěte vychovávali samolibého člověka bez řádných pracovních návyků, který nemá snahu ve společnosti řádně žít a pracovat. Následkem takovéto špatné výchovy dítěte, pak právě bývá i snaha dítěte o dosažení pohodlného života za každou cenu, třeba i porušením zákona. Negativní vliv může vznikat současně i nesprávným kolektivem osob, které nezletilce obklopují, tedy osob tzv. "závadových". Z výše uvedených ukazatelů ve statistice spáchaly děti celkem 34 skutků zahrnutých do ostatní majetkové trestné činnosti, což je pouze o 2 skutky méně než u násilné trestné činnosti, zatím co mladiství spáchali celkem 53 skutků této trestné činnosti. V procentuálním vyjádření mladiství spáchali v roce 2015 přibližně o 3 % více násilné trestné činnosti než děti, děti 31,8 % a mladiství 34,7 %. V celkovém množství bylo dětmi a mladistvými spácháno celkem 87 skutků ostatní trestné činnosti majetkového charakteru.

Hospodářská trestná činnost nebyla za zkoumané období v oblasti Olomouckého kraje u dětí a mladistvých zaznamenána tak, aby se mohla promítnout do celkové statistiky trestné činnosti páchané dětmi a mladistvými. Jednání kvalifikované jako neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, podle trestního zákoníku, jež rovněž do této kategorie můžeme zahrnout, bylo pácháno v jednočinném souběhu s trestnou činností krádež a jako krádež byla tato trestná činnost statisticky vykazována. Do této trestné činnosti zahrnujeme zejména případy neoprávněného užití platební karty. V praxi se jedná o případy, kdy pachatel prostřednictvím odcizené platební karty s uvedeným PIN kódem, provede v bankomatu výběr finanční hotovosti.

Do statistiky byla zahrnuta trestná činnost, u níž při objasnění vyšlo najevo, že byla spáchána dětmi nebo mladistvými, a která byla takto statisticky vykazována. Je

neprokazatelné, zda se děti a mladiství dopustili trestné činnosti ve větším počtu, i když je toto pravděpodobné, jelikož velký počet spáchaných trestných činů zůstává neobjasněn z důvodu neustanovení pachatele. Předpoklad rovněž je i ten, že některé spáchané trestné činy se navíc ani nedostanou do celkové statistiky všech spáchaných trestných činů, včetně těch neobjasněných, neboť nebyly na Policii České republiky poškozeným z různých důvodů oznámeny.

5.6 Případy nežádoucího jednání z praxe

V této části práce budou popsány dva případy nezávisle na sobě šetřené Policií České republiky v působnosti Územního odboru Prostějov. Aby nedošlo k porušení právních předpisů v souvislosti se zveřejňováním bližších údajů k ochraně osobností, nebudou v případech obsaženy osobní údaje zúčastněných osob. Místo jmen budou k osobám uváděny pouze iniciály, které však nemusí odpovídat skutečným jménům a příjmením. V souvislosti se získáním podkladů k případům nedošlo k porušení zákona či jiného právního nebo interního předpisu a tyto byly zpracovány do podoby, jež zamezí případné identifikaci, pro dosažení maximální ochrany a dodržení zákonnosti ve spojitosti se zveřejněním údajů. Při zpracovávání těchto případů pro tuto práci bylo vycházeno ze spisových materiálů uložených na Okresním soudu Prostějov.

Na těchto případech bude demonstrována práce jednotlivých orgánů státní moci, chronologicky řazené tak, jak byly do řízení průběžně začleněny. U každého případu je v jeho závěru zhodnocení s využitím poznatků získaných v teoretické části této práce. Závěr je navíc doplněn o vlastní úvahu.

5.6.1 Trestná činnost proti svobodě a lidské důstojnosti spáchaná osobou mladší 15-ti let (nezletilým - dítětem)

Prvním popisovaným případem je skutek spáchaný osobou mladší 15ti let v roce 2012 právně kvalifikovaný jako čin jinak trestný pohlavní zneužití podle ustanovení § 187 odstavce 1 zákona číslo 40/2009 sbírky (dále jen trestní zákoník), ve znění pozdějších předpisů.

Úkony v souvislosti s prověřováním provedené Policií České republiky.

V červnu 2012 bylo na Policii České republiky Územním oddělením Prostějov přijato oznámení K. B. pohlavního zneužití její nezletilé dcery E. B., které vyplynulo na podkladě její pravidelné preventivní prohlídky. Lékařka, která tuto prohlídku nezletilé prováděla, od této nezletilé zjistila, že tato nezletilá E. B. byla opakovaně pohlavně zneužita svým starším bratrem R. B., rovněž nezletilým. Při oznámení vyšlo najevo, že K. B. se o zneužití své nezletilé dcery E. B. dozvěděla přímo od ní už v dubnu toho roku, ale oznámit toto pohlavní zneužití se na Policii České republiky dostavila učinit až po urgencích výzvy výše uvedené lékařky nezletilé E. B. Při protokolaci přijatého oznámení byly zjišťovány i okolnosti související s tímto činem. Vyšlo tak najevo, že K. B. po rozvodu svého manželství zůstala sama na výchovu svých celkem čtyř nezletilých dětí. Výchova jejího nezletilého syna R. B. se stala pro ni nezvladatelnou vzhledem k jeho sklonům k agresivnímu chování. Ve věci byly zahájeny úkony trestního řízení a o události byl vyrozuměn orgán sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). K věci byl následně vyslechnut i nezletilý R. B. za přítomnosti pracovníka OSPOD. Nezletilý R. B. se při výslechu k pohlavnímu zneužití své nezletilé sestry E. B. doznal. V rámci konání prověřování policejním orgánem bylo provedeno gynekologické vyšetření nezletilé E. B., která byla ve spisovém materiálu vedena jako poškozená osoba. Dále byl vyžádán a vypracován znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, psychologie a sexuologie k osobě podezřelého nezletilého R. B. a při psychiatrickém a psychologickém vyšetření byla současně zpracována i jeho anamnéza. Pro střed zájmů, neboť K. B. byla matkou jak poškozené nezletilé, tak podezřelého nezletilého, byl poškozené nezletilé E. B. ustanoven opatrovník, který ji zastupoval v trestním řízení a hájil její zájmy. Na podezřelého nezletilého R. B. byla na vyžádání policejního orgánu vypracována zpráva k jeho pověsti. OSPOD vypracoval komplexní zprávu o šetření k osobě podezřelého nezletilého R. B. Po zadokumentování případu s obstaráním důkazních prostředků k možnosti vydání rozhodnutí pak policejní orgán v říjnu 2012 věc usnesením vydaným podle § 159a odstavce 2 s přihlédnutím k ustanovení § 11 odstavce 1 písmena d) zákona číslo 141/1961 sbírky (dále jen trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, odložil pro nepřípustnost trestního stíhání z důvodu nedostatku věku v době spáchání činu podezřelého nezletilého R. B. Předmětné usnesení vydané policejním orgánem nabylo právní moci v prosinci 2012.

Úkony provedené v rámci trestního řízení Magistrátem města Prostějov, odborem občanských záležitostí.

Vypracování zprávy k pověsti podezřelého nezletilého R. B. z místa jeho trvalého bydliště.

Úkony provedené v rámci trestního řízení Magistrátem města Prostějov, OSPOD.

Provedení komplexního šetření k rodinným poměrům podezřelého nezletilého R. B. v místě bydliště a ve školním zařízení, do něhož tento nezletilý v době spáchání činu a pak i nadále docházel.

Úkony provedené Okresním státním zastupitelstvím Prostějov.

V prosinci 2012 byl státním zástupcem Okresního státního zastupitelství Prostějov podán na Okresní soud v Prostějově návrh na uložení opatření podle § 90 odstavce 1 zákona číslo 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, v dohledu probačního úředníka.

Úkony provedené Okresním soudem v Prostějově (soud pro mládež).

V prosinci 2012 bylo vydáno usnesení o ustanovení obhájce-opatrovníka pro podezřelého nezletilého R. B., pro započaté řízení vedené podle zákona 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. V únoru 2013, byl soudním rozhodnutím přibrán znalec z oboru pedagogiky a psychologie k vypracování znaleckého posudku pro zvolení nejvhodnějšího výchovného opatření směřující proti nezletilému R. B. V červnu 2013 byl vynesena rozsudek, jímž byl nezletilému R. B. uložena dohled probačního úředníka ve stanoveném rozsahu podle § 90 odstavce 1 zákona číslo 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. V srpnu 2013 bylo Okresním soudem v Prostějově vydáno pověření k výkonu probační činnosti, tehdy proti již mladistvému R. B.. Výkonem této činnosti bylo

pověřené pracoviště Probační a mediační služby České republiky v Prostějově, které mělo za povinnost podávat průběžně v půlročních intervalech zprávy o průběhu výkonu probačního dohledu.

Úkony provedené Probační a mediační službou České republiky, pracoviště Prostějov.

Probační a mediační služba si plnila svou povinnost a pravidelně ve stanoveném intervalu podávala zprávy Okresnímu soudu v Prostějově o průběhu výkonu probačního dohledu nad R. B.

Vlastní zhodnocení na základě zjištěných faktů ze spisu: Jednání R. B. který se činu dopustil jako nezletilý – dítě, bylo důsledkem negativních vlivů prostředí, v němž se tento nezletilý nacházel po rozvodu manželství jeho rodičů. Jeho matka K. B. nezvládla dostatečným způsobem na výchovu tohoto svého syna, a výchova se z její strany stala postupem času natolik nedůslednou, že tento začal experimentovat v sexuální oblasti, aniž by dále bral zřetel na vhodnost či případné následky svého jednání. K účelu ukojení své okamžité sexuální potřeby při svém experimentování přibral svou sestru, která se stala jeho sexuálním objektem nejbližše příležitostně dosažitelným, v době, kdy zůstával s touto svou sestrou sám v místě jejich společného bydliště. Absentuje zde rozpoznání vhodnosti či možných následků činu, což je odrazem rozpadu rodiny a nesprávně vedené výchovy, jež měla na nezletilého R. B. zásadní vliv.

Vlastní úvaha na základě zjištěných faktů ze spisu: Uvedený případ je ukázkovým souhrnem smutných událostí, které z velké části nebyl nezletilý R. B. schopen ovlivnit jednak i pro svou rozumovou nevyzrálou. Spáchal uvedený čin, který je jednáním nežádoucím pro tuto společnost. Pohledem na věc s poznatky nashromážděnými studiem písemných podkladů, je možné vytvořit závěr, že nezletilý R. B. sice nemohl zásadním způsobem ovlivnit rozvod manželství u svých rodičů, nebo vedení výchovy své matky K. B., jež se pro nesprávné pojetí ubíral nesprávným směrem v důsledku toho, že na výchovu svých čtyř dětí zůstala sama bez partnera, avšak své chování v době činu, který spáchal, R. B. ovlivnit mohl, jak vyplývá ze znaleckých posudků na něj zpracovaných. Jeho jednání mělo a zcela jistě i do budoucna bude mít značný dopad hlavně na poškozenou E. B., hlavně při jejím psychickém, a dá se říci, že i při jejím

fyzickém. Také bude mít negativní dopad na jejich vzájemný budoucí sourozenecký vztah.

5.6.2 Majetková trestná činnost spáchaná nezletilým - mladistvým

V tomto druhém případě se jedná o skutek z roku 2013 mladistvým pachatelem, tedy osobou ve věkovém rozmezí patnáct až osmnáct let, právně kvalifikovanou jako provinění krádež podle § 205 odstavce 3 písmena b), odstavce 2 trestního zákoníku, spáchané ve spolupachatelství podle § 23 trestního zákoníku.

Úkony v souvislosti s prověřováním provedené Policií České republiky.

V srpnu 2013 byla Policií České republiky prověřována skupina osob dopouštějících se majetkové trestné činnosti. Při tomto prověřování se podařilo zjistit, že u jednoho spáchaného skutku se na tomto podílel také mladistvý J. T. Jelikož měl mladistvý J. T. Bydliště na území spadajícím do působnosti Okresního soudu v Prostějově, byl spisový materiál, týkající se tohoto spáchaného skutku, postoupen na Územní odbor Prostějov, kde bylo trestní řízení pro podezření ze spáchání výše uvedeného provinění osobou mladistvého J. T. dále vedeno. Mladistvý J. T. Byl podezřelý, že společně s dalšími třemi dospělými osobami, se vloupal do uzavřeného objektu - budovy v teritoriu Olomouckého kraje, ze které následně tito odcizili finanční hotovost a další movité věci, přesahující hranici hodnoty 50.000,-Kč. O události byl vyrozuměn OSPOD a rodiče mladistvého J. T. Podezřelému J. T. byl ustanoven Okresním soudem v Prostějově obhájce, jelikož u osoby mladistvé je obhajoba nutná a tento ani nikdo z okruhu k tomu oprávněných osob obhájce nezvolil, a mladistvý J. T. byl po vydání usnesení o zahájení trestního stíhání za přítomnosti tohoto obhájce k věci vyslechnut. Ve výslechu se ke spáchání skutku doznal. Jeho výslechu byl přítomen i pracovník OSPOD. Do spisového materiálu byla upřesněna škoda vzniklá tímto skutkem, se kterou se poškozená strana připojila s nárokem pro uplatnění její náhrady k trestnímu řízení. Na mladistvého J. T. byla na vyžádání policejního orgánu vypracována zpráva k jeho pověsti. OSPOD vypracoval komplexní zprávu o šetření k osobě mladistvého J. T. se zprávou ze střední škola, kde mladistvý J. T. v tu dobu studoval. Policie České republiky učinila podnět k Probační a mediační službě České republiky, na pracoviště v Prostějově a počátkem

roku 2014 ukončila vyšetřování návrhem na podání obžaloby státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství Prostějov.

Úkony provedené v rámci trestního řízení Magistrátem města Prostějov, odborem občanských záležitostí.

Vypracování zprávy k pověsti mladistvého J. T. z místa jeho trvalého bydliště.

Úkony provedené v rámci trestního řízení Magistrátem města Prostějov, OSPOD.

Provedení komplexního šetření k rodinným poměrům mladistvého J. T. v místě bydliště a ve školním zařízení, do něhož tento nezletilý v době spáchání činu a pak i nadále docházel.

Úkony provedené Okresním státním zastupitelstvím Prostějov.

V únoru 2014 byla státním zástupcem Okresního státního zastupitelství Prostějov podána na mladistvého J. T. obžaloba k Okresnímu soudu v Prostějově.

Úkony provedené Okresním soudem v Prostějově (soud pro mládež).

Okresní soud v Prostějově vydal v říjnu 2014 usnesení, kterým zastavil trestní stíhání na zkušební dobu jednoho roku a stanovil mladistvému J. T. povinnost nahradit ve zkušební době škodu, která byla spáchaným skutkem způsobena.

Úkony provedené Probační a mediační službou České republiky, pracoviště Prostějov.

Probační a mediační kontaktovala mladistvého J. T., jeho matku, jakožto zákonného zástupce tohoto mladistvého, a také poškozený subjekt, kdy s těmito následně jednala. Jednáním bylo dosaženo písemné dohody o náhradě způsobené škody, kdy výsledek byl ve zprávě dán na vědomí Okresnímu soudu v Prostějově.

Vlastní zhodnocení na základě zjištěných faktů ze spisu: Jednání mladistvého J. T. bylo v tomto případě jeho ojedinělým zkratovým jednáním, kterým vybočil z jinak vedeného normálního života. Bylo ovlivněno dospělými spolupachateli, kteří negativně zapůsobili na jeho do té doby nezávadný způsob života. Vlivem ještě zcela nevyzrálého duševního vývoje se mladistvý J. T. jimi nechal přesvědčit ke spolupráci při páčání trestného činu krádeže vloupáním. V důsledku jeho ještě slabé psychické stránky byl osobou okolím snadno ovlivnitelnou, což jej dovedlo ke spáchání výše uvedeného provinění. Důležitou úlohu v tomto případě zastala jeho rodina. Rodiče na mladistvého J. T. dokázali ve spolupráci s pracovníkem Probační a mediační služby pozitivně výchovně zapůsobit, navíc se jim podařilo sjednat dohodu s poškozenou stranou o náhradě způsobené škody. Tento výsledek měl nepochybně vliv na závěrečné soudní rozhodnutí o zastavení trestního stíhání. Je však předpoklad, že by měl být především ponaučením pro mladistvého J. T., aby se obdobného protiprávního jednání do budoucna nadále nedopouštěl.

Vlastní úvaha na základě zjištěných faktů ze spisu: Není možné s určitostí říci, jestli by mladistvý J. T. nikdy žádný trestný čin nespáchal, kdyby se nepřidružil k těm osobám dospělých, kteří jej přiměly trestný čin spáchat. Zda jeho osobnost by po stránce psychické a fyzické dozněla do dospělosti natolik, aby dokázal následně sám správně vyhodnotit situaci, nenechal se ovlivnit negativními vlivy a vyvaroval se páčání protiprávního jednání, bez nepříjemné zkušenosti zažitě na vlastní kůži. Domnívám se, že pokud by nebyl jako pachatel odhalen a usvědčen, mohlo by se to negativně projevit v jeho dalším vývoji, kdy tendence opakovat obdobné nežádoucí jednání by byla velice procentuálně pravděpodobná za předpokladu, že nebude odhalen a tedy ani nikdy potrestán. Mohl by se tak dostat na dráhu recidivy s vidinou pohodlného života bez nutnosti vyvíjet pozitivní činnost pro tuto společnost. Soudní rozhodnutí se v tomto případě zdá být opodstatněně benevolentní, plně dostačující a tedy přiměřené, už proto, že v daném případě je velmi pravděpodobné opětovné začlenění mladistvého J. T. do společnosti bez nutnosti jeho přísnějšího postihu, jednak s ohledem na rodinné jeho zázemí, jeho do té doby výchovnou bezproblémovost, postojem doznat se k činu a spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, a také snahou nahradit škodu, která byla činem způsobena.

Závěr

Zaměření této bakalářské práce se týkalo problematiky dětí a mládeže v souvislosti s pácháním trestné činnosti, s bližším zaměřením se na postup orgánů činných v trestním řízení, zvláště pak na postup Policie České republiky při řešení trestních věcí, ve kterých je podezřelý nezletilý (dítě ve věku do 15ti let nebo mladistvý ve věku od 15ti let do 18ti let). Práce byla dále rozvinuta o příčiny tohoto jednání a o následné řízení v těchto trestních věcech. Nemalá část práce byla také věnována i příčinám, které mohou vést a často také vedou ke spáchání nežádoucího jednání.

Teoretická část byla v části praktické dokladována statistickým rozbohem kriminality dětí do 15 roků a mladistvých od 15 do 18 roků. Bylo provedeno celkové resumé zjištěných hodnot. Počet zjištěných protiprávních činů dětí a mladistvých není zanedbatelný, a to i s ohledem k počtu obyvatel Olomouckého kraje v České republice, kdy celkový počet obyvatel zahrnutých do statistických údajů uvádí ke konci roku 2015 stav 634 718 obyvatel. Jsem zaměstnán u Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Olomouckého kraje, u Služby kriminální policie a vyšetřování na oddělení obecné kriminality, Územního odboru Prostějov, kde zastávám funkci vrchního inspektora v pozici vyšetřovatele trestné činnosti. Mou hlavní pracovní náplní je řádně dokumentovat podezření z trestného činu v trestním řízení, jak před zahájením vyšetřování, tak i v jeho průběhu, a dohlížet nad dodržováním zákonnosti při trestním řízení a vést jej v souladu s právními předpisy do ukončení trestní věci policejním orgánem. Ze zkušeností získaných 21ti letou praxí práce u Policie České republiky mohu uvést, že je potřeba ke zjištěnému statistickému stavu kriminality ještě počítat s nevyřešenými případy, tak zvanými neobjasněnými, které spáchaly či mohly spáchat děti nebo mladiství a případy, které se sice staly, avšak poškozenými nebyly Policii České republiky oznámeny, a nebyly proto ani policií prošetřovány. Číselné údaje vycházející ze statistiky ovšem nejsou přesto zanedbatelné. V této souvislosti vyslovuji domněnku, že zásadní selhání při výchově dětí se nachází na bedrech rodičů, neboť právě rodiče, možná i v důsledku současného životního stylu, mohou nesprávně volit styl výchovy svých dětí, nebo jim k tomuto dávat příležitost, čímž podněcují možnost zvýšení rizika, že jejich děti podlehnou nežádoucím vlivům, schopným je navést až na scesti páchat kriminálně závadové skutky. Osobně nezastávám názor, že tyto děti jsou

již z principu mravně a morálně zkaženy a jsou předurčeny i nadále páchat nežádoucího jednání. Není od věci zmínit, že v souvislosti se změnou životního stylu se mění i dlouhodobě ustálené zvyky a do života přicházejí společně s tímto i nové mechanismy, jež umožňují rozšiřování příležitostí nežádoucího jednání páchat. Při svém zaměstnání jsem se už setkal v rámci trestního řízení v mnohých případech s trestnou činností mládeže, ať již mládeží páchanou či páchanou na mládeži. Domnívám se, že mám dostatek osobních zkušeností s výsledky těchto nezletilých osob (ve věku do 18ti let) jak v pozici poškozených, tak i v pozici prověřovaných (podezřelých, obviněných). Svě osobní zkušenosti, které jsem získal ve svém zaměstnání, jsem tak mohl využít k vypracování této bakalářské práce. V této práci nebyla provedena pouze analýza kriminality páchané v Olomouckém kraji České republiky, ale byla také rozebrána kriminalita, která je mládeží páchaná a bylo poukázáno na následné řešení aktuální situace. Práce tak do jisté míry vede k zamyšlení nad zjištěným stavem kriminality, podloženým statistickými údaji. Myslím si, že z větší části se podařilo v této práci potvrdit ustálenou teorii s praxí, a tato práce tak může být podkladem pro podrobnější rozbor této problematiky nebo může sloužit jako podkladový materiál pro zkoumání konkrétního zaměření, které je v této práci zmíněno pouze okrajově. Měl jsem z titulu svého postavení vrchního inspektora Policie České republiky možnost dostat se k materiálům týkajících se statistik či konkrétních případů, kterých jsem použil v této práci v rozsahu a formě takové, aby následně nedošlo k porušení některého ze zákonů. Kriminalita mládeže je ve své podstatě už po dlouhou dobu ožehavou problematikou, které je potřeba věnovat pozornost a s postupem vývoje lidstva i upravovat právní normy ochrany i postihu za protiprávní jednání nezletilých. Při samotném řešení je zapotřebí brát v úvahu nízký věk těchto pachatelů, jejich psychickou případně fyzickou nevypělost, aby následný dopad trestního nebo jiného řízení k osobnosti nezletilého nebyl pro společnost ve svém důsledku horší jako samotné jeho jednání. Proto zákonodárce v legislativní úpravě zejména vzhledem k nízkému věku pachatele trestné činnosti, jeho psychické a fyzické vypělosti (respektive jeho nevypělosti), citlivě posuzuje jednotlivé kroky trestního řízení, které se proti takovému pachateli vede. Stejně tak je zaručena zákonem i ochrana osobních údajů těchto pachatelů.

V této práci byly získány údaje o páchání trestné činnosti dětmi, na dětech a byla provedena analýza složité problematiky v této souvislosti. Byly uvedeny možnosti a způsoby řešení kriminality mládeže. Dále byly shrnuty informace o příčinách a důsledcích v dopadech jak na osoby podezřelé, tak na osoby poškozené, a dále byl

demonstrován postup Policie České republiky při řešení trestné činnosti, kde osoba podezřelá je osobou nezletilou, tedy ve věku do 18ti let. Tato práce byla rozložena na teoretickou část v úvodu, s vymezením základních pojmů a výčtem nejčastějších příčin vedoucích k nežádoucímu trestnímu jednání, dále s věnováním se problematice zákona číslo 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Praktickou pak tvoří analýza statistických údajů včetně grafického znázornění, týkající se kriminality dětí a mládeže v oblasti Olomouckého kraje za kalendářní rok 2015, seznamem páchané trestné činnosti a procentuálním vyjádřením. V této části jsou dále porovnány zjištěné skutečné hodnoty kriminality s teorií uváděnou v odborné literatuře. Praktická část je navíc doplněná o rozbor dvou případů řešených přímo v praxi.

Bakalářská práce byla zaměřená na problematiku dětí a mládeže (mladistvých) ve spojitosti s pácháním trestné činnosti, a dále byla rozšířena o příčiny a následné řízení v těchto věcech. Část práce byla věnovaná i příčinám, které mohou vést, a často i vedou, ke spáchání závadového neboli nežádoucího jednání. Teoretická část byla v praktické části doplněna statistickým rozbohem kriminality dětí a mládeže (mladistvých), kde bylo také vyřčeno následné celkové resumé zjištěných hodnot. Počet zjištěných protiprávních činů dětí a mladistvých je značný a to i vzhledem k počtu obyvatel Olomouckého kraje v České republice, kde byl podle statistických údajů ke konci roku 2015 zjištěn počet 634 718 obyvatel. Ze zkušeností získaných mojí 21 roční pracovní praxí u Policie České republiky, je potřebné ke zjištěnému stavu kriminality navíc přičíst a vzít do úvahy i neobjasněné případy, které spáchali či mohli spáchat nezletilí, nebo ty, které nebyly oznámeny a nejsou tak ve statistikách nijak projeveny.

Počty spáchaných zjištěných kriminálních skutků jsou přesto na přepočít obyvatel podle mě značné. V této souvislosti se domnívám, že zásadní selhání při výchově dětí je vinou rodičů, kteří možná i v důsledku nesprávného způsobu života, nesprávně vedou výchovu svých dětí, čímž zvyšují riziko, že jejich děti v poskytnuté příležitosti podlehnou nežádoucím vlivům, které jich mohou svést na cestu páchání kriminálních činů. Osobně si však nemyslím, že všechny děti mravně a morálně zkažené, jsou z principu věci předurčeny na páchání kriminálních činů. K tomuto je však vhodné podotknout, že se zásadně mění životní styl lidí, ustálené zvyky a do běžného života jsou přiváděny nové mechanismy, které ze své zásady funkčnosti nahrávají a ulehčují příležitosti na páchání nežádoucího či přímo protiprávního jednání.

Domnívám se, že se mi touto prací podařilo z větší části potvrdit ustálené teoretické poznatky, které jsou uvedeny v teoretické části této práce. Tato práce tak může být podkladem pro hlubší rozbor, hledání bližších souvislosti a vztahů mezi jednotlivými podněty podle místa páchaní protiprávní činnosti nezletilými či na nezletilých, nebo z jiných dalších hledisek. V této práci byly zpracované informace, které jsem měl možnost získat v souvislosti s výkonem mého zaměstnání u Policie České republiky, Ze zjištěných teoretických poznatků a ze své 21 roční praxe u Policie České republiky, můžu vyvodit jednoznačný závěr, že na odstranění nežádoucího jednání nezletilých, tedy jak dětí do 15tého roku věku tak i mladistvých od 15tého roku věku do 18tého roku věku, je potřebný koordinovaný postup všech jednotlivých článků propojeného řetězce od rodičů počínaje, přes kamarády, vychovatele, učitele, školská zařízení, orgány péče o dítě, probační a mediační službu, policii, státní zastupitelství a soudy končíc.

Kriminalita mládeže je společensky nebezpečný jev nejenom z důvodu aktuálního protiprávního jednání a jeho projevu, ale také z důvodu potenciální hrozby, kterou je delikventní jednání do budoucna, tedy v době dosažení dospělosti. Problematiku kriminality mládeže řeší zákon číslo 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který byl výše zmíněn. Jde o soubor zákonných opatření, které se uplatňují poté, co bylo mladistvým spácháno takové jednání, které má v případě dospělé osoby kvalifikaci trestného činu. Je potřebné se zaměřit i na příčiny nežádoucího chování nezletilých a tyto příčiny zhodnotit i z hlediska vývoje společnosti. Porovnat příčiny trestné činnosti nezletilých spáchaných v minulosti se současným stavem, nastítnit předpokládaný vývoj v této oblasti, a tímto způsobem se snažit upozornit na vážnost tohoto problému tak, aby do budoucna byla této problematice věnována stále větší pozornost, neboť důsledkem konání těchto mladých pachatelů může být jednak způsobení materiální škody, dále poškození zdraví oběti, nebo dokonce újma na životě jejich oběti. Zákon číslo 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, svým obsahem reagoval na změny způsobené tak zvanou novodobou trestnou činností mládeže, páchanou po přelomu roku 1989, která se v důsledku vývoje společnosti rovněž vyvíjela, jak ve své početnosti, tak i v různorodosti. Na základě získaných zkušeností se při sestavování tohoto zákona vycházelo z faktu, že samotné uložení trestu za protiprávní jednání nestačí, že je potřeba také pamatovat na následné ochranné opatření, které má za cíl jednak chránit společnost

před protiprávním jednáním a taktéž chránit i samotného pachatele před okolnostmi, které ho k protiprávnímu jednání vedly. Účelem tohoto je zabránit opakování nežádoucí trestné činnosti a pomoc k úspěšnému opětovnému začlenění nezletilého pachatele do společnosti. Proto je potřebná k úspěšnému řešení jednotlivých případů širší spolupráce dalších orgánů, které se v souvislosti s nezákonným jednáním podílejí na řešení těchto věcí. U samotné trestné činnosti, jež je u mladistvého označována jako provinění, a u nezletilého do 15tého roku fyzického věku označována jako čin jinak trestný, bývá obvykle prvním započatým úkonem policejní zásah, jehož cílem je zamezit akutnímu pokračování protiprávního jednání a ochránit život, zdraví, majetek a veřejný pořádek subjektu, proti němuž je útok veden. Dalším postupem orgánů činných v trestním řízení pak bývá realizace prvotního šetření ze strany Policie České republiky na místě činu, zjišťování svědků a dokumentování celkového stavu věci. Po nashromáždění všech dostupných důkazních prostředků vydá policejní orgán ve věci rozhodnutí, které je však rozdílné, kdy u osoby nezletilého pachatele ve věku do 15ti let dochází ve většině případů k odložení věci usnesením vydaným podle § 159a odstavce 2 trestního řádu pro nepřipustnost trestního stíhání podle § 11 odstavce 1 písmena d) (*případně písmena i*) zákona číslo 141/1961 sbírky, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, avšak podle konkrétního případu, a u mladistvého pachatele (ve věku od 15tého roku věku do 18tého roku věku) jsou ve většině případů trestní věci předkládány jako provinění státnímu zástupci, který vykonává dozor nad trestním řízením.

Policie České republiky má v případech páchání trestné činnosti nezastupitelnou úlohu ve získávání důkazů a ve zjišťování skutečného stavu šetřené věci. Zjištění skutečného stavu věci (zjištění pohnutek, důvodů, zamýšleného cíle a ucelení všech získaných údajů do uceleného souboru) je nutností ke spravedlivému a snad i správnému řešení, které má být v končené fázi jak přínosem pro společnost, tak i pro nezletilého pachatele, u něhož je snaha jej úspěšně začlenit do společnosti. Je však nutno uvést, že k odstranění, nebo alespoň snížení počtu, nežádoucího jednání dětí a mládeže je zapotřebí postup všech článků podílejících se na této problematice, a to koordinovaně pro zachování celistvosti tohoto řetězce počínajícího rodiči, přes učitele, vychovatele, kamarády, školská či výchovná zařízení, orgány péče o dítě, probační a mediační službu, policii, státní zastupitelství, až po soudy. Celkový správný postup je velmi důležitý jak pro společnost, tak i pro osobu pachatele nebo poškozeného, jehož

výsledkem by mělo být i umožnění úspěšně se začlenit zpět do společnosti a být pak řádným občanem České republiky.

Tato práce jednoznačně poukazuje ve všech směrech, že nejdůležitější a nezanedbatelnou pozici v oblasti kriminality mládeže sehrává rodina, poskytující jednak zázemí vyrůstajícímu jedinci, ale hlavně výchovu. Když jsou zázemí a výchova správné, je předpoklad eliminace páčání trestné činnosti, a v případě zapůsobení negativního prvku zvenčí rodinného kruhu a vybočení k nežádoucímu chování, pak předpoklad eliminace následné recidivy k páčání nežádoucího chování, potažmo trestné činnosti.

Seznam použité literatury a další prameny

Literatura

DUNOVSKÝ, J. a kol. 1999. *Sociální pediatrie vybrané kapitoly*. Praha : Grada Publishing, 1999. 284 s. IBSN 80-7169-254-9.

FENIK, J. - SOTOLÁŘ, A. - SOVÁK, Z. 1998. *Mediace jako alternativní podoba naplnění trestní spravedlnosti*. Trestní právo, 1998. č. 2.

CHMELÍK, J. 1995. *Vyšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha : Odbor vydavatelství a tisku MV, 1995.

CHMELÍK, J. a kol. 2005. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. 532 s. IBSN 80-86898-36-9.

KUPKA, V., RYBÁŘ, A. 2001. *Trestní právo hmotné*. Praha : Střední policejní škola Ministerstva vnitra, 2001.

MATĚJČEK, Z. 1986. *Rodiče a děti*. Praha : Avicenum, 1986. 336 s.

NOVOTNÝ, O. - ZAPLETAL, J. a kol. 2008. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha : ASPI – Wolters Kluwer, 2008. 528 s. IBSN 978-80-7353-376-8.

RISKIN, L. L. - ARNOLD, T. - KEATING, J. M. 1997. *Mediace aneb jak řešit konflikty*. Praha : SPJ, FACIA, 1997.

SEJČOVÁ, L. 2002. *Osobnostní charakteristika delikventní mládeže*. Kriminalistika, 2002, roč. 35, č. 4.

SOTOLÁŘ, A. - PÚRY, F. - ŠÁMAL, P. 2000. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha : C. H. Beck, 2000.

ŠÁMAL, P. - VÁLKOVÁ, H. - SOTOLÁŘ, A. - HRUŠKOVÁ, M. 2004. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. 1065 s. ISBN 80-7179-829-0.

Další prameny

Elektronický vnitřní informační systém Policie České republiky

Zákon číslo 140/1961 sbírky, trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon číslo 94/1963 sbírky, o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon číslo 200/1990 sbírky, o přestupcích ve znění pozdějších předpisů.

Zákon číslo 218/2003 sbírky, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon číslo 40/2009 sbírky, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam tabulek a grafů

Tabulky

Tabulka číslo 1 - Statistické údaje vybrané kriminality dětí (v textu práce strana 37).

Tabulka číslo 2 - Statistické údaje vybrané kriminality mladistvých (v textu práce strana 38).

Tabulka číslo 3 - Sumarizace statistiky vybrané kriminality dětí a mladistvých (v textu práce strana 39).

Grafy

Graf číslo 1 - Grafické zpracování statistických údajů vybrané kriminality dětí (v textu práce strana 37).

Graf číslo 2 - Grafické zpracování statistických údajů vybrané kriminality mladistvých (v textu práce strana 38).

Graf číslo 3 - Grafické zpracování sumarizace statistiky vybrané kriminality dětí a mladistvých (v textu práce strana 39).